Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 16 ИЮЛЬ, 1987 ШУ. ★ № 85 (7431). ★ Мах 3 кеп.

Атеистически кхетам балар

ПАРТЕ БЕЧА ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БАЛХА ЛОАРХIАМЕГIДОЛА ДАКЪА

Парте XXVII съезда решенеш тIа декхар оттадаьд перестройка еча. мохк социально-экономически дегIаухилга сихдеча биззача боараме марксистско-ленински идеологех пайда эца, вздий гIулакхаш доахкаш, лакха общественни хьинар долаш вола саг хьалкхевара тIаберзабе беррига идейно-политически болх, аьнна. ХIаьта цу балхах дIакъоастаде йиш йоаца дакъа да атеистически кхетам балар.

КПСС Программа кердача редакце тIа белгал ма даккхара, идейни воздействе средстваех пайда эц парте дуне Iилма-материалистически хьисапе кхетаделга шерра доагжалара. динах тешарашта вас а ца еш, Анна харц уйлаш дIаяхара. Динах тешара е ца тешара енна конституционни гарантеш лерргIа кхоачаш а еш, парте мегаргдоапаш лоархI динах, обществан сагеи хьашташта зе а деш, пайда эца гIертар. Атеистически кхетам балара лоархIамегIара дакъа — наьха къахьегамен общественнии хьинар айлар, царна просвещени ялар, керда советски обрядаши обычеши шерра дIайоаржаяр. Долче, атеистически кхетам балар — парте беча идеологически балха лоархIамегIдола дакъа. Дина нийчача гIулакхех къахьегамхой мукъабахар. советски общества берригача членашта Iилма-материалистически мировоззрени ялар — КПСС программин декхар.

Из иштта кхетадеча партийни организацеша цахаддаш йоакхо ю нах Анна боадонах мукъабахара, уж денале позици йолаш хилийтара. Масала, ший болх цу тайпара лелабу А. Балашова секретарь йолча культпросветучилища партийни организаце. Укхаза къаьстта теркам тIаухийт юрташкара баьхкача дешархошта атеистически кхетам балара, царна тIачIоагIбу опыт йола преподавателаш.

Халахете а, атеистически болх духхьал каьхата тIа барах, цIаккха кхоачашъеш йоаца планаш увттаярах кхоачамбеш йола партийни организацеш а дукха я. Царех я Грозненски швейни объединене, Назрановски района совхоз-техникума, «Экажевский» совхоза яраш. Из лоархIаме болх иштта ледара лелабу дуккхача кхыча моттигашка а.

Укх шера феврале хиннача областной партийни организаце актива собране белгал ма даккхара, вахарца айхха бувзам болаш яц пропаганда а кхетам лулга а цудухьа вайна ма хетта пайда хьабалац идеологически балхах. Цу хьакъехьа дукха Анийпад, нийса решенеш тIанийьй. Бакъда, уж лерргIа чакхйоахилга вIаштIехьдаьккхадац партийни комитеташа, советски органаша. Цигара хьадоагIаш да вай республике беш бола идеологически болх а пропаганда а вахарца айхха бувзам боацаш хилар. ХIаьта цу тайпара хIама цхьаккха дича а хилийта йиш йолаш дац: вай экономике, социальни даькъе хулаш латта кIоарга хувцамаш хьаллоацаш, уж сихагIа чакхдахара новкъостал деш. общественни сакхетам айбеш хургйолаш эргаяха еза идеологически балха формаши методаши, республике дина гIулакхаш леладераш кIезиглуш ца хилар теркал дича сихагIа а йоахаш.

Эзараш нах юкъебоагIаш йола 280 мурдий тоаба я вайнига. Тайп-тайпарча шейхех, моллаех хьаваьнна 430 саг ва «дина авторитеташ» оалачарна юкъевоагIаш. ХIаьта сектантий дикка доккха дакъа цхьаннахьа болх беш дац, нахагара йоаккхача хIамилгех а шоай доалахьа доккхий боахамаш леладарах а бахаш ба уж.

ХIана нийсденнад из, боагтIаш бола пайда хIана лац атеистически балхо? Керттера кхоачамбоапар да дуккха нах чулоацаш йола мероприятеш чакхъяхара тIехьаяьннача партийни. профсоюзни, комсомольски организацеша, халкъа депутатий Советий исполкомаша къаьсткъаьстача наьха дешарен культуран боарам, оамалаш теркал а ца еш, атеистически кхетам лулга леладеш хилар. Цу тайпара кхоачамбоацараш да Назрановски, Малгобекски, Сунженски районашка, дуккхача кхыча моттигашка. Иштача «мероприятеша» фу лургда, дувцар хаьдда а корта болаш а ца хилча, белгталарча аудиторена лаьрхIа уж ца хилча. Дукха ха йоаццаш, масала, Мужеча «Нравственностах» лекци йиншай С. Орджоникидзе цIерагIча колхоза парткома секретара. ТIехьадиса нийрча гIулакхаш бусалба дино хьаллувцаш, Мужечарча мурдаша культех дола законодательство телхадеш хиларах цхьа дош аланзар цо. Цигарча культура ЦIагIа кийчъяьча атеиста уголоке мел хинна материалаш... кераста ди бувцаш яр.

Къахьегамхошта атеистически кхетам лулга иштта эсала леладу цу райончерча «Победа» яхача колхоза, «Западная» яхача птицефабрика, райпо, химреагентий Карабулакски завода партийни организацеша. Укх шера мархаш доастача хана Галашкарча больницера дукхагIбола унахой цIабахар. хIаьта Серноводски юрта боахама техникуме деша ца боагIаш бисар 30 процент дешархой. ДукхагIйолча юрташца цхьаккха хIама деш яц цIагIара лектореш. женсоветаш, динах тешараща бу индивидуальни болх тесса битаб. Кхетам балара юкъе ца озаш бус цIенноаной, балха боаца нах. Цигара хьадоагIаш да болх беш маьждиг доллаше, ихи бIаь совгIа саг юкъевоагIа мурдий ихийтта тоаба Сунженски районе хилар.

Назрановскии, Малгобекскии районашка а кхы дикагIа латтац къахьегамхошта атеистически кхетам лулга. Культех дола законодательство телха а деш, хIара юрта хIана яц аьнна вIашагIъетталу мурдий тоабаш. Дика-во денача доал дераш ба мурдий тувкхаш а моллаш а да тхо, яхараш. Ислам вайнахьа ди ба. хIаьта дина обрядаш къамал я. ди ца лелабераш воххIе дай хана девз хьадоагIа гIалгIай Iаьдал диццаьраш ба. яхаш харц хабараш а дувцаш. нах тувлабе гIерт уж. Халахете а цхьайолча хана из це аьттув а боал цар. Школе деша дагIа бераш мурдий тоабашта юкъекхувл. къайлагIа царна къоIаш хьех. Кхыметтел, кагирхошта моллай дешар хьехаш моттигаш а нийслу.

ЗаконагIа доаца уж гIулакхаш леладераш хьагучабахара, гонахьарчарна болча бесса дIабовзийтара а бехктокхаме озара а оарцагIъялац партийни организацеш, юртий Советий исполкомаш, правоохранительни органаш. Цудухьа хийла моттиг хул саг йодаьча, дов даьннача, кхыдола цатоамаш хиннача «дина авторитеташ» оалараш тоам бе доахк тхо, яхаш юкъеухаш, дукхагIа хIамилг еннарий оагIув цар хьаллувцаш, кхелаш хувшаеш. Цар из леладарах доккха зулам доал — советски законашца, вай вахара нормашца тарлуш доаца хIамаш карагIдаьнна нах цхьаккха бехкам боацаш бус.

Къаьстта сагото яйташ хIама да студенташта, профессионально-технически училищай а школай а дешархошта юкъе ди лелабераш дукха хилар. цу тIа гIолла цар националистически гIулакхаш гучалелхийташ хилар. Цо хьаьокх институтий, училищай. школай партийнии комсомольскии организацеша, общественни Iилмаш хьехача преподавателаша, хьехархоша кагирхошта атеистически кхетам лулга тIагIоллара леладелга, тайп-тайпара кружокаш вIашагIйохкарах, дина Аухьалара лостам бола пенгазеташ арахецарах, стендаш кийчъярах кхоачамбелга. Шеко яц, из шедар эшаш да. бакъда. из де йиш яц даьд аьнна алар духьа. ГIалгIай юртарча школе кераста динах стенд кийчъярах, пенгазет арахецарах фу пайда баргба, мурдаша ду зикараш, моллаш ба яхачар дешаш дола мовлаташ берашта гуш хилча.

Иилла ха йолаш болх бац атеистически кхетам лулга. Парте XXVII съезда решенеша аIа ма деххара из лелабеш ца хилара тешал деш я укх тIеххьарча хана «Сердало» тIа арайнйна дуккха материалаш. Массанахьа а доаллар цаI да — шоаш бокъонца атеисташ болга сектанташта дIахар. цар шоайх хIама алар кхераш ба наха юкъе кхетама болх бечарех дуккхабараш.

Цхьаькха цхьа бахьан а да дина гIулакхаш тIехьашка доалаш ца хилара. Нохчехи гIалгIаехи бола цхьабола кулгалду нах, коммунисташ сектанташ, моллаш да тхо яхаш нах Iехабераш хьагучабахара, цар леладу харц хIамаш дIадовзийтара юстара латт.

Из деррига Анка кхетаду «дина авторитеташ» оалараша. Цар шоашта моттигар ду ди лелаберий мугIараш шердара, бусалба нах кхыча къамех бараштa хийра бахара. Долче, цар цIенхаштта новкъарле ю къахьегамхошта интернациональни кхетам балара. Цудухьа вай республика хьалашка атеистически болх белга интернационализма уйланца нах кхебарах дIакъоастаде йиш йолаш хIама дац.

Цхьаболчарна хет дина гIулакхаш шоаш дIаларгда, вай вахаро, нах дийша хиларо цар хир хоададергда. цудухьа тахан царех сел чIоагIа дувца а дезац, аьнна.

Цхьабакъда, из ди хьатIакхачарга хьежаш дагIа бокъо яц вай. Парте хьех: социализмаца тарлуш йоацача уйлашца цхьаккха машар хила йиш яц. Цул совгIа, атеистически, интернациональни, патриотически кхетам луча нийслуча цIенхашттача кхоачамбоацараша дIадех беррига идеологически балха формаш а методаш а кердача декхарашка хьежжа эргайоахилгеи тоаелгеи, къахьегамхошта материалистически мировоззрени ялара къаьстта теркам тIабохийтилга.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 70 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

КIи-марс—цхьан комплексагIа

Эггара бехктокхамегIа йола ха хьатIакхаьчай района кхаш леладерашта. Чуэца доладаьд ка бола ялат.

Ка бола ялат, бобови культураш 12572 гектара тIа я. КIа да ворхI эзар гектар гаргга, мукх — 4521 гектар.

Чуэца деза ялат эггара дукхагIа «Алханчуртский» совхозе да — 3275 гектар. КIезига дац из М. Горьке цIерагIча, «Малгобекский» совхозашка а. Хьалхарчун — 2580 гектар, шоллагIчун цул бIаь гектар кIезигагIа мара доапаш.

Ялат чуэцара кхай тIа 112 комбайн араяьккхай. Уж лелаераш а цар гIончий а опыт йола механизатораш ба.

ТIеххьарча хана дийлхача догIаша расар дегIадоаладаьд. Цо бIехдергдоацаш лакха тIадаьнначара ялат хьаккхари ардари къаьсткъаьста долаш чуэцаргда. хIаьта лохо долчара — уж балхаш цхьана деш.

Таханара ди хьатIакхоачаш хьекха касарех Iобиллаб 1500 гектара тIара мукхи эзар гектар гаргга горохи.

Паччахьалкхенна ялат дIадалара карарча пятилетка хьалхарча цин шера план Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача дийнахьа кхоачашъе — декхар — тIанийцад района кхаш леладераша.

А. ЯНДИЕВ,
Малгобекски района «Ленинское знамя» яхача газета болхло.

ХIАРА САХЬАТАХ ПАЙДА ЭЦ

Шерра даьржад кIи-марса балхаш Назрановски района «Назрановский» совхозе. Ка бола ялат чуэцара лаьрххIа комплексни отряд вIашагIъеллай Пхьилекъонгий-Юртарча отделене. Цунна юкъейоагIа ялат хьокхаш, из оардаш, техникага хьожаши ехача из тоаеши, наьха балха а салаIара а хьалаш вIаштIехьдоахаш. кхытайпа декхараш кхоачашдеш йола звенош. ХIаьта отряда кулгалдеш йоккха балха опыт йола Т. Беков ва.

Пхийтта комбайнаца хIанзле йиъ бIаь гектара тIара ялат чуденад механизатораша. Хьувкъам планал дукхагIа боал. Цхьа эзари кхо бIаьи гектара тIа дола ялат итт-шийтта балха дийнахьа чуда — иштта декхар оттадаьд шийна хьалхашка цу отряда коллективо.

Яхье хьалха ба ялат чуэпаш болх бу дукха ха йола комбайнераш Х. Ажигов, А. Бабхоев. Царел дукха тIехьабисац къонабараш а: Наьсаререча совхоз - техникума студент И. Беков, Б. Тохов, И. Торшхоев, Р. Плиев, кхыбараш.

Балха нормаш хадданза тIеххоачашъю цар.

Иштта дикеи сихеи къахьегаш ба совхоза кхыча отделенешкара комбайнераш У. Арсамаков, С. Мержоев, С. Бекмурзиев, кхыбараш.

Ялат чуэцара хIара отделене вIашагIъеллача механизированни комплексе чах кхаш мукъадахара, цунах аргIаш дара, лаьтта ахара, доакъара культураш дIаера звенош я. Цар а дIаболабаьб шоай болх. Чах хIанзле мукъадаьккхад кхо бIаь гектар лаьтта. Деза дискаш а даьха, мошача доакъара лаьрхIа культураш дIаювргья цига.

Деррига ка бола ялат ворхI эзар гектара тIа да совхозе. Пхьилекъонгий-Юртарча отделене санна, ялат итт-шийтта балха дийнахьа чуда дош деннад кхыча отделеней механизатораша а.

И. ПЛИЕВ.

СУРТАШ ТIА: «Назрановский» совхоза дикагIа бола комбайнераш (аьрдехьара аьттехьа) И. Беков, А. Бабхоев, Х. Ажигов, ялат чуэцача отряда начальник Т. Беков. Лохехьа — ялат чуэцаш латт.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Кийча ба

«Октябра 40 шу» яхача совхоза кхаш леладерашта дагадоаллар — хьувкъам фийг ца боабеш, лоаццача хана чуийца боаккхилга. Цу гIулакха вIалла ца кийчбеннача бесса дика кийчбеннаб совхозе. Тахан а кхашка араяла кийча я «Нива», СК-5 яха 26 комбайн. Цул совгIа, резерве латт эшаш моттиг нийслой, кхашка араяла кийча йолаш кхы а 4 комбайн. ХIара комбайна IотIаховшабе опыт йола механизатораш ба. Хьувкъам чуэцаш хургба бовзаш бола механизатораш О. Дзауров, Б. Гадиев, А. Баркинхоев. ХIаьта ялат чуэцача массаза а котало йоахаш хьавоагIача коммуниста М. Газикова дош деннад Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна сезонни норма 150 процент кхоачашъе.

УКХ ШЕРА 13 ИЮЛЬ ХЬАТIАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШЕИ СОВХОЗАШЕИ ДОАКЪАР IАЛАЩДАРАХ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	йол	сенажи силоси	баьций хьоар	Дерриrа ус. ловни бежана лаьрхIача цн. доакъара ед.
Урус-Мартановски	1280	18630	270	7,6
Ачхой-Мартановски	631	13590	438	5,9
Гудермесски	5014	8359	—	5,7
Шалински	5942	11505	336	5,6
Малгобекски	4955	3606	—	5,0
Грозненски	11104	32809	478	4,7
Шелковски	18354	34307	3190	4,2
Назрановски	2754	13000	40	4,2
Надтеречни	6520	6832	210	4,0
Наурски	11332	1511	529	2,6
Сунженски	3203	17762	418	2,4
Кхыйола госхозаш	479	210	210	2,1
Лоаман районаш:				
Ножай-Юртовски	1955	4817	20	3,3
Веденски	1405	5383	—	2,3
Советски	1045	1521	105	0,9
Республике гIолла	75973	173842	6244	3,9

БОЖА БЕТТАРИЙ КОНКУРС

Аппаратащца доахан деттарий республикански конкурс хилар укх деношка Грозненски района «Атагинский» совхозе. Цига дакъа лоацаш тайп-тайпарча районашкара 26 саг хилар.

Конкурс дIайолаялехьа из сенна, малагIча гIулакха чакхйоаккх дийшар жюри председатела, республика Госагропрома хьайбай продукци яккхаран чакхъяккхараи йолча отдела начальника Г. А. Петросова.

ДIадахача шера хIара Iаттагара 2325 килограмм шура яьккхар республике, — аьлар цо. — Из, бакъдар аьлча, боккха хьокхам бац. Цудухьа хадданза леха еза маша алсамбаккха йиш хулийтаргйола таронаш. ХIаьта царех цаI — хьайбаш леладелга индустриальни ларда тIа даккхар. Фермашта механизаци а еш кулгашца ду балхаш кIезиглуш латте а божа аппаратащца беттилга шорттига мара юкъедоаладеш дац. Республика 40 процент боахамашка мара деттащ дац доахан механически. Механически божа беттачар мугIараш шердара чакхйоахаш я укх тайпара конкурсаш.

Цига дакъа лоацача хьалхарча йиъ доярко дIаболабу шоай болх. Сиха вIашагIа а яьккха юха вIашагIйолла еза доахан детта «Волга» яха аппарат.

Цар деш дар кIирбенна зувш ба царна тIехьагIа арабала безараш. «Атагинский» совхозерча къонача дояркас Дагаева Халиматас дечунга къаьстта чIоагIа хьеж Грозненски района «1 Мая» колхоза доярка Овсянникова Зинаида. Дукха ха йоаццаш Грозненски районе хиннача конкурсе, Зинаида лоадам боаццаш хьалха а йоалаш, цхьоалагIеи шоллагIеи моттигаш йийкъаяр цар.

Болх бе хьалха арабаьннараштa юкъе котало Халимата яьккхар. Кхо минути 39 секунди мара эшанзар цунна аппарат вIашагIа а яьккха, вIашагIйоллара. Цул сихагIа из болх бе гIийртача, хIаьта конкурсе дакъа лоацараштa юкъе цаI мара ца хиннача маIача сага, Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза божа беттархочун Рыжков Василе а гIулакх хиланзар. Овсянникова а тIехьайисар.

ТIаккха доахан деттара конкурс дIайолалайир. Укхаза шоашкара гIалат далийтар яхь дIайолаеш хьалха хиннача Х. Дагаевас а З. Овсянниковас а. ТIеххьара котало Шелковской района «Коминтерн» колхоза дояркас Альмурзаева ТIаусас яьккхар, кхоалагIа — цунца цхьана болх беча Сергеева Марияс, хIаьта шоллагIа яр Дагаева Халиматага кхаьчар. Цул совгIа, къоначча божа беттараштa юкъе котало яьккхар цо, хIаьта шоллагIа Рыжков Василий хилар.

Ж. АНАТОЛЕВ.

ДУКХА БЕРАШ ДАЬЧА НОАНОШТА «НАНА-ТУРПАЛ» ЯХА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Итт бер даьчеи уж хьалихедаьчеи ноаношта «Нана-турпал» яха орден а луш «Нана-турпал» яха цIи лойла:

Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла

Бициева Роза Ойсуркаевнана — цIен-нанна. Шелковски район.

Довлетбиева Мархата — цIен-нанна, Шалински район.

Сайдулаева Петимата — Жданова цIерагIча колхоза колхозхочоа, Ножай-Юртовски район.

Хаяури Доухан Магомедовнана — цIен-нанна, Сунженски район.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель А. ГРОМЫКО.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль
1987 шера 2 июль.

НОВ. Т. Б. КАТРЫШЕВАНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Партийни органашка дуккхача шерашка беркате болх барах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Катрышева** Татьяна Борисовнана — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома кулгалдара кадрай учета сектора заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный, 1987 шера 13 июль.

Журналисташца хинна вIашагIкхетар

Укх деношка НГIАССР телевиденеи радиовещанеи Паччахьалкхен комитете телерадиожурналисташца, технически служба болхлошца вIашагIкхетар хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева.

Цо цига дийцар КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума балхах, парте XXVII съезда, цул тIехьагIа хиннача парте ЦК Пленумий решенешка хьежжа пятилетка дIадахача цхьан шереи ах шереи республика къахьегама коллективаша планаш миштa кхоачашъю. В. К. Фотеева телерадиожурналисташта хьехар дир перестройка хьакъехьара дешаш шерагIа а хоадам болашагIа а дувца, телерадиопередачашка демократи шеръяларах, вай мехка гласность чIоагIлуш хиларах дувца.

Телевиденеи радиои журналисташа тийннача дуккхача хаттарашта жоп делар В. К. Фотеева.

РЕСПУБЛИКА КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШ

1987 шера хьалхарча ах шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальнии дегІайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех

1987 шера хьалхарча ах шера КПСС XXVII съезда решенеш кхоачаш а еш республика халкъа боахаме дика толамаш даьхад. Общественни производства эффективность лакхъеннай.

Перестройкага тешшаме низ болаш латт. Кхы а хьинарегІа социальни политика кхоачашъяра оагІорахьа дика хувцамаш хиннад.

Цунца цхьана хьалхарча ах шера итогаша къаьгга хьахьокх болх массанахьа а хано дІадехарашка хьежжа ца баьлга.

Халкъа боахама цхьайолча участкашка производства болх ритмично дІа ца бохийташ йола моттигаш яр, продукце номенклатурай дикалей, договорах поставкаш ярен заданеш юкъагІйоахар, гІишлонхоша тІатеІІа цхьаннахьа болх ца барах объекташ шоай ханнахьа дІаялара Іалашо яцар, материальни ресурсаш хьурмат доацаш йоайора, йоагІачул тІех дІаухийтар.

РЕСПУБЛИКА ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИИ ДЕГІААХАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША
(проценташца)

	1987 ш. хьалхарча ах шера план 1986 ш. хьалхарча ах шера чунца нийсйича	Фактически 1987 ш. хьалхарча ах шера: 1986 ш. хьалхарча ах шера планаца нийсйича	Фактически 1987 ш. хьалхарча ах шера: 1986 ш. хьалхарча ах шера фактически боарамца нийсйича
Промышленни продукци	100,8	101,4	101,7
Керттера фондаш болх бе йолаялийтар	114,6	86,0	125,7
Паччахьалкхен капитальни вложенеш	115,0	103,0	110,3
Мовхьаш дІа-хьа кхахьар:			
— машиннаькъа транспортаца	101,3	99,1	97,3
— автомобильни транспортаца			
Къахьегама овсарле лакхъялар:			
— промышленносте	109,9	112,1	105,6
Болхлойи гІулакхерча нахьхен дукхал	99,1	101,6	101,8
Болхлошеи гІулакхерча нахен юкъера лаьрхІача эца ала-	101,6	101,7	101,8
Паччахьалкхени кооперативни торговле розничин товарооборот цу даькъе алкогольни маларашдохкара боарам а боацаш	103,8 / 105,5	103,9 / 100,3	104,2 / 101,4
Бахача наха бытови гІулакхаш дара боарам	111,7	109,4	112,1
Бувзама гІулакхаш дара боарам	119,4	105,8	107,9
Наха чуІе цІенош хьалдаь далар	153,9	122,6	112,8

Паччахьалкхен капитальни вложеней чотагІа керттера фондаш болх бе йолаялийтар 21 миллион сома маьха лакхденнад.

ОБЩЕСТВЕННИ ПРОИЗВОДСТВА ИНТЕНСИФИКАЦИ

Іилман-технически прогресс

Республике керда машинаш, оборудовани, прибораш, прогрессивни технологеш хьаяра а юкъекхувлара а лаьрхІа йола Іилма-технически программаш кхоачашъелга дІахокххьад.

Болх беш йолча предприятешта реконструкци яран, технически эргаяхарай паччахьалкхен капитальни вложенешкара 53,7 миллион сом дІадахийтад, е соахкарча хьалхарча ах шерарчул 18 процент дукхагІа. Технически эргаяхарай реконструкци яран дІадахар производственни гІишлош яра капитальни вложеней юкъара боарамга диллача 48 процент хилар, е 1986 шера хьалхарча ах шера дІадахийтачунца нийсдича 2 процент дукхагІа. Промышленни предприятешка 6157 механизированни поточни, автоматически, роторни, роторно-конвейерни лини, 87 ЧПУ болх беш йола металл теда станок я.

Производствай 360 участка, цеха комплексно механизаци а автоматизаци а яьй.

Производстве караерзаяь арахеца йолаяьй 100 совгІа тайпара керда промышленни продукци.

Царна юкъе — технологически параметраш юкъейоалаяра а обработка яра а лаьрхІа йола «БИОЦИКЛ-МЮ1-02» яха комплекс, медицински микробиологически промышленносте АСУ, ТІІ пайда ийбайтара лаьрхІа «Абикорд МЦ-02» УА яха устройство, ортопедически операцешка пайда ийбеча осмеосинтеза лаьрхІа пластинаш.

Цунца цхьана, хьалхе лаьрхІа хинна промышленни продукце цхьадола керда тайпаш арахеца, Іилма-технически прогресса мероприятеш чакхъяха вІаштІехьдаьннадац.

Мела юкъекхувл прогрессивни, технологически пропроцессаш «Красный молот» яхача заводе.

Керда изделеш арахецара планаш кхоачашъяц. «Пищемаш» яхача заводе тийда бод нийсбеш йола машинаш, БЗ-ВФП яхача линена оборудовани хьаелга карадерзадаьдац. Арахеца лаьрхІа хинна «Школьный-302» стерео электрофон караерзае вІаштІехьдаьннадац.

Агропрома предприятеш морз, чакхъяьккха шура, шар чакхдаккхара пайда эцара, хьоавален белковни хьисапе налха баккхара планаш йизза кхочашъяьяц.

Продукци дикагІа хилийтара дІадехараш лакхденнад. 1-ча январе денз республика кхаь предприяте паччахьалкхен приемка юкъейоалаяьй. Царех шиъ: «Красный молот», «Электроинструмент» яха заводаш технологически дисциплиней продукци дикали чІоагтІа лоаттаяра ийчо йиза хиннай.

Агропромышленни комплексе 1987 шера интенсивни технологех хьалкхееча ялата культура дерригача дІадийнача ялатий юкъарча майдах 27,2 процент дІалоац. Дерригa дІадийна дуга интенсивни технологех хьалкхеду.

Хьайбай боахаме дахкача доахана племенной продуктивнин дикал лакхъяра хьакъехьа болх баьб.

Транспорте беза мухь тІаболей дуккхача составех латтей поездаш кхувлилга, автомобилаш дарегІа долча доагорца пайда ийбарга йоахилга дІахо а дегІаденад.

ГІишлош еча болх вІаштІехьбаккхара эффективни методаши, дикагІйола технологии юкъекхийлай, цунна дІахо индустриализаци елга чакхдаьхад.

Республика гІишлониндустре предприятешка маьлха энергех пайда а ийбеш аьшкбетонни, бетонни конструкцеш хьаелга юкъедоаладаьд. ГІишлош еча инвентарнин хьа ца йоаккхен опалубка а увттаеш автобетононасосех, автобетоносмесителех, автобетоновозех, иштта кхыча машинех пайда ийбеш монолитни аьшкбетонах конструкцеши сооруженеши хьалъяьй.

Аьшкбетона изделейи, конструкцейи дикала тІахьожам лоаттабеча йохаш йоацача методех пайда ийбар.

Производственни потенциалах пайда эцари доал делга а боахама механизм а эргаяьккха тоаяри

Керттерча производственни фондех пайда ийбелга тоадеча лоархІамерча факторех я предприятеш шин-кхаь сменни балха режимага яхар.

Цхьабакъда, предприятеш шин-кхаь сменни балха режимага яхара гІулакх чІоагІа мела кхоачашду.

Машинашъеча предприятешка керттерча производстве оборудоване сменноста коэффициент 1,18 хул.

Кхоачамболлаш дика пайда эцац лакха къахьегама овсарле йолча оборудованех — числовой программни управлени йолча станокех, промышленни роботех, манипуляторех. 1987 шу дІадоладелча денз промышленноста бытовой гІулакх дара сфера, гІишлон, агропромышленни комплекса ерригa объединенеш, предприятеш, (организацеш), доал дара кердача хьалашка болх беш я.

Республика 10 предприяти йиззача хозрасчетагеи шоаш шоашта финансировани ярген яьккхай.

1987 шера хьалхарча ах шера шоаш шоашта финансировани яра хьалашка болх беш йолча ерригача предприятеша продукци маьхалъяккхара план кхоачашъяьяц, пайда бара планах а лоархІаяьяц («Грознефтеоргсинтез» яха производственни объединени, «Красный молот» яха завод, Швейни производственни объединени).

МАТЕРИАЛЬНИ ПРОИЗВОДСТВО ДЕГІАЙОАЛАЯР

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Июне промышленни производства юкъара боарам дІадахача шера цу ханарча фактически боарамца нийсбича 8,2 процент дегІабенаб, хІаьта бІарчча хьалхарча ах шера — 1,7 процент.

Къахьегама овсарле дІадахача шера цу ханарча фактически боарамца нийсйича 1,8 процент лакхъеннай.

Поставкаш яра декхараш а лоархІаш продукци маьхалъяккхара план 97,4 процент кхоачашъяьй, из 1986 шера хьалхарча ах шераца нийсйича кІезиг-дукха лакхагІа.

ПРОМЫШЛЕННОСТА КЪАЬСТ-КЪАЬСТАЧА ДОАКЪОШКА ПРОИЗВОДСТВА БОАРАМ ДЕГІАБАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:
(проценташ)

	Товарни продукци тІакхетар: план 1987 ш. 1-ра ах шу — 1986 ш. 1-ча ах шера планаца нийсйича	план 1987 ш. 1-ра ах шу — 1986 ш. 1-ча ах шера факт. боарамца нийсйича	фактически 1987 ш. 1-ра ах шу — 1986 ш. 1-ча ах шера планаца нийсйича	фактически 1987 ш. 1-ра ах шу — 1986 ш. 1-ча ах шера факт. боарамца нийсйича	1987 ш. 1-ча ах шера къахьегама овсарле лакхъялар 1986 ш. 1-ча ах шера факт. боарамца нийсйича
Мехкдаьтта доаха промышленность	—4,2	—6,0	—0,5	—2,4	15,5
Мехкдаьтта чакхдоаха промышленность	—2,4	—0,9	—3,1	—1,7	13,5
Химически промышленность	8,1	6,7	11,5	10,1	7,4
Машинашъярей металлообработкен	6,6	6,4	2,6	2,4	1,9
Хьуни хьу чакхйоахен промышленность	4,4	1,9	6,2	3,7	4,9
ГІишлон материалий промышленность	—4,7	—7,0	—1,9	10,2	11,0
Яйга промышленность	—1,0	—0,9	1,9	2,0	—6,8
Кхачан промышленность	15,2	8.6	22.3	15,2	12,7

Геттара сихача темпашца дегІаух гІишлон материалий, химически, кхачан промышленность.

Дика болх бир мехкдаьтта чакхдоахараша, лесникаша, хьу чакхйоахараша. Машинашъечеи металлообработка ечеи производства лаьрхІа боарам лакхбелга Іалашдаьдац.

1987 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА АХ ШЕРА ОБЪЕДИНЕНЕШКЕИ ПРЕДПРИЯТЕШКЕИ ПРОИЗВОДСТВА БОАРАМИ КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕИ ЛАКХЪЯЛАР ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:
(проценташца)

	Товарни продукци тІакхетар: план, 1987 ш. 1-ра ах шера план — 1986 ш. 1-ча ах шера планаца нийсйича	план — 1986 ш. 1-ча ах шера факт. боарамца нийсйича	фактически — 1986 ш. 1-ча ах шера планаца нийсйича	фактически — 1986 ш. 1-ча ах шера факт. боарамца нийсйича	1987 ш. 1-ча ах шера къахьегама овсарле лакхъялар 1986 ш. 1-ча ах шера факт. боарамца нийсйича
«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени	—2,4	—0,9	—3,1	—1,7	13,5
«Грознефть» производственни объединени	—4,2	—6,0	—0,5	—2,4	15,5
Грозненски ремонтно-механически завод	10,7	7,2	18,5	14,8	9,5
«Севкавнефтегазпереработка» производственни объединени	—4,6	—8,9	7,9	3,0	15,9
«Нефтехимзапчасть» яха Грозненски завод	4,2	3,1	5,7	4,5	18,1
«Нефтехимзапчасть» яха Гудермесски завод	29,9	27,5	7,6	5,6	36,5
«Красный молот» завод	6,4	8,7	—2,0	0,1	—2,1
СССР 60 шу дизара цІерагІа «Оргтехника» производственни объединени	8,8	6,8	14,6	12,4	6,1
«Промавтоматика» НПО опытни завод	20,4	17,3	29,4	26,0	13,8
«Пищемаш» завод	11,0	16,8	12,3	18,2	30,8
ГІ. Ахриева цІерагІа «Электроинструмент» завод	4,2	1,1	—18,0	—20,3	—9,7
«Трансмаш» завод	4,7	4,7	9,3	9,3	13,1
Электромеханически завод	6,0	6,6	6,9	7,5	10,7
Гудермесски медиструментий завод	4,8	—0,9	8,1	2,2	2,4
Биохимически завод	10,0	9,9	11,5	22,5	12,8
«Терек» яха мебельно-дахчах хІамаш ю производственни объединени	2,2	—0,8	6,4	3,6	6,4
Электроремонтни завод	4,8	2,3	7,2	4,7	9,0
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завод	1,7	23,4	7,4	2,1	8,3
Цементни завод	—19,0	27,0	—17,0	30,2	35,4
ГІишлон управлене Грозненски аьшкбетонни конструкцей завод	6,4	5,5	12,2	11,3	9,4
Карьероуправлени	6,0	1,8	7,6	3,4	3,3
Грозненски ремонтно-механически предприяти	—9,4	—7,6	—12,2	—10,4	—7,6
«Аргунводпром» производственни объединени	—1,7	0,7	0,9	3,4	6,7
«Чечениигушводстрой» гІишлон управлени	1.1	0,8	5,1	4,8	6.1
Аргунски аьшкбетонни изделеш ю завод «Чечениигушводстрой» гІишлон управлене Аргунски ремонтно-механически мастерской	4,9	0,3	7.7	3,0	3,0
Хьун боахама министерство	1,0	—0,8	2,7	0,9	2.0
«Автоспецоборудование» опытьо экспериментальни завод	8,5	5.5	11,8	8,5	13,3
Назрановски трикотажни фабрика	18,5	7,0	18,5	7,1	3,2
Швейни производственни объединени	—3,6	—5,2	—3,6	—5,2	2,9
Грозненски кога гІирс бу фабрика	—11,5	—6,7	—11,5	—6,7	1,5
Ялатапродуктий управлени	—1,0	—3,9	2,1	—0,9	6,2
Маькх ечен макаронни промышленноста управлени	10,8	8,0	13,5	10,6	6,9
Грозненски экспериментально-механически завод	3,2	0,5	3,2	0,5	3,1
«Чечениигушстройматериалы» производственни объедьнени	0,5	—0,1	—0,9	—0,5	—1,5
Моттигерча промышленноста министерство	2,8	5,8	9,3	12,5	11,2

Договорни декхарех биззача боарамь 75 предприяти лоархІаяьй. Царна юкъе: Грозненски ремонтно-механически завод, «Оргтехника» яха производственни объединени, «Промавтоматика» НПО опытни завод, «Союзавтоматстром», «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни заводаш, иштта кхыраш.

Цунца цхьана договорни дисциплина телхаяьй хІара йиьлагІча предприяте.

БІарчча хьаийцача республика промышленни предприятеша дІа ца йохийташ йи тай 24 миллион совгІа сома маьха продукци. Потребителашта хьалхашка декхарийла йисай: «Грознефтеоргсинтез» производственни объединени, «Красный молот», ГІ. Ахриева цІерагІа Назрановски «Электроинструмент», «Трансмаш», Биохимически, «Металлист» заводаш, швейни производственни объединени, кога гІирс бу фабрика, иштта кхыйола предприятеш.

Республика городашта, районашта предприятеш поставкаш яра договорни декхараш теркал а деш продукци маьхала яккхара план кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

	1987 ш. хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент.
Ерригача республике гІолла:	97,4
цу даькъе:	
г. Грозный	98
г. Малгобек	99,5
г. Назрань	90
г. Гудермес	100,0
г. Аргун	98
районаш:	
Ленински	89
Заводской	99,0
Октябрьски	97
Старопромысловски	99.7
Ачхой-Мартановски	100,0
Веденски	100,0
Грозненски	99,9
Гудермесски	100,0
Малгобекски	99,5
Надтеречни	100,0
Назрановски	90
Наурски	98
Ножай-Юртовски	99.0
Советски	99,4
Сунженски	91
Урус-Мартановски	100,0
Шалински	98
Шелковской	100,0

Продукци маьхалъяккхара ах шера план 100,6 процент кхоачашъяьй, цу даькъе союзни подчинени йолча предприятеша — 98,9 процент, республикански подчинени йолчар — 106.7 процент. НГІАССР Министрий Совета подведомственни йолча промышленноста план 103,4 процент кхоачашъяьй. Планал тІех маьхалъяьккхай 6 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци.

Цунца цхьана продукци маьхалъяккхара план цхьайтта предприяте кхоачашъяьяц. Царна юкъе: «Красный молот», ГІ. Ахриева цІерагІа «Электроинструмент» заводаш, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединени.

Республике гІолла промышленни продукце керттера тайпаш хьадара ах шера план кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

	1987 ш. 1-ча ах шера хьадаьр	План кхоачашъяра процент	1987 ш. 1-ча ах шера прод. 1986 ш. 1-ча ах шераца нийсдича
Электроэнерги — миллион киловатт сахьаташ	1458	100,0	101
Газ — миллион кубически метр	854	109	98
Ацетон — эзар тоннаш	27	101	112
Фенолаш — эзар тоннаш	41,3	100,1	111
Мехкдаьтта аппаратура — миллион сом	4,4	99,0	94
Кхачан промышленноста лаьрхІа технологически оборудовании цун запасной оатхалаши — млн. сом	8,1	99,8	103
Механизированни гІишлон-монтажни инструмент — эзараш.	195	71	75
Цергаш йола маккхаш — эзар	377	102	115
Тракторни прицепаш — эзар	8	105	109
Трансформаторни подстанцеш	775	100,0	103
Электрофотографически аппаратиш	1136	98	106
Хьу хьаараозар (колхозаш кийчъяьр а йоацаш) эзар кубически метраш	43,6	104	100,2
Цу даькъе:			
Ардакх йоаккха хьу — эзар кубически метр	31,5	102	106
ГІишлон кирпишк (колхозаша хьаьр йоацаш) миллион условни кирпишк	78,4	92	99,8
Цемент — эзар тоннаш	316,9	104	130
ВІашагІхетта аьшкбетонни конструкцешн оатхалаши — эзар кубически метр	119,6	102	112
Швейни изделеш — млн. сом.	34,5	97	102
Чухьа дувхаду барзкъаш — млн.	4,3	98	118
ТІехьа дувхаду барзкъаш — эзар	258	113	90,
Телата кога гІирс — эзар пара	1184	96	104
Культурно-бытовой а боахама а лаьрхІа дола товараш — млн. сом	62	94	113
Радиоприемни устройстваш эзар	140	98	93
Мебель (розничин маьхах) — млн. сом.	16,4	102	105
Аьшка пхьегІаш — тоннаш	28	40	73
Аьшка пенгеш — эзар	12	92	100
Бытовой химе товараш — млн. сом.	8,4	117	124

Республика мехкдаьттахоша хьалхарча ах шера планал тІех 69 эзар тонн мехкдаьттеи 69 миллион кубически метр гази яьккхай. Мехкдаьтта цкъара чакхдаккхара, дизельни доагор, коача парафин хьаяра ах шера программа кхоачашъяьй, ацетон, синтетически спирт, ардакх йоаккха хьу, цемент, вІашагІхетта аьшкбетонни конструкцеши оатхалаши, мебель, иштта дуккхача тайпара кхачан продукци лаьрхІача боарамал йоагІачул дукхагІа арахийцай.

Цунца цхьана мехкдаьттапромыслови, геологотохкама оборудовании цун запасной оатхалаши, фонтанни арматура, кхачани дулха-шурен промышленноста лаьрхІа технологически оборудовании запасной оатхалаши арахецера план кхоачашъяьяц.

ЛаьрхІачул кІезигагІа арахийцай механизированни гІишлон-монтажни инструмент, пиломатериалаш, гІишлон кирпишк, иштта кхы тайпа изделеш.

Халкъа эша кхачан доаца товараш хьадар хьахьокх укх даннеша:

Хьалхарча ах шера кхачан доаца халкъа эша товараш 124 миллион сома маьха хьадаьд. Цхьабакъда, из оттаяьча планал кІезигагІа да.

Культурно-бытови а боахама а лаьрхІа дола товараш 1986 шера хьалхарча ах шераца нийсдича 13 процент дукхагІа арахийцад, цу хьокхама задани 94 процент кхоачашъяьй.

Культурно-бытовой а боахама а лаьрхІа дола товараш арахецара планаш кхоачаш а яьяц, из арахецилга лох а даьд: «Красный молот», радиотехнически заводаша, «Чечениигушстройматериалы» производственни объединене, «Пищемаш» завода.

АГРОПРОМЫШЛЕННИ КОМПЛЕКС

Республика агропромышленни комплекса къахьегамхоша шоай низаш тІадерзадаьд Кхачан программа задацеш кхоачашъяра, производство эргаяьккха тоаяраи къахьегам вІаштІехьбаккхараи, коллективни формаш, боахама расчета юкъейоалаяра болх бу.

БаьцовгІаш лелаяр

Колхозашкеи совхозашкеи дика а оттаяьча хана а дІайийна яьхар бІаьсти юп культураш, шерра чуэца йолаяьй гурахьа йийна культураш.

1987 шера хьувкъам баккхара боахамий ерригача категорешка культураш дІайийна лаьтта хилар:
(эзараш гектараш)

Культураш дІайийна дерригa лаьтта	454
Ялата гектараш	207,2
Царца:	
гурахьа дийна кІа	80.4
гурахьа бийна мукх	52,6
ялата йола хьажкІаш	45,1
дуга	5,2
Технически культураш	28
царца:	
генараш	15,2
шекар доаккха свеклаш	8,9
Коартолаш, баьцадаараш, харбазаш-пасташ	22,1
царца:	
коартолаш	4.7
баьцадараш	13,6
доакъара культураш	196,7
цунна:	
силосан мошача доакъараш йола хьажкІаш	48.9
цхьан шера хула баьцаш	74,9
цкъа дІайийча дуккхача шерашка хула баьцаш	57,4

Республике интенсивни технологегІа хьалкхеду 21,0 эзар гектара тІа гурахьа дув кІа, 30,1 эзар гектара тІа ялата йола хьажкІаш, 5,0 эзар гектара тІа дуга, 7,1 эзар гектара тІа шекар доаккха свеклаш, 11,5 эзар гектара тІа генараш.

1987 шера 6 июль тІакхоачаш республике хьекхай 41,2 гектара тІара ка болча ялата культураш, пох хул чуэца дезача ялатах 27 процент. Гектара тІара юкъера лаьрхІа йола ялата культураш (хьажкІаши дугеи доацаш) 17,8 центнер я.

Республика боахамашка шерра дІахьош да доакъар кийчделга. Юртарча механизаторашеи фермай болхлошеи укх шера берригa шоай низ тІабохийт условни цхьан хьайбана лаьрхІа 21,0 доакъара единицал кІезигагІа хургдоацаш доакъар кийчдара.

1987 шера 6 июнь тІакхоачаш йол кийчъяра план 35 процент кхоачашъяьй, сенаж — 95 процент, баьца хьоар — 29 процент, силос — 14 процент. Доакъар кийчдеча хьалха латт Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски Гудермесскии районий боахамаш.

Хьайбаш леладар

Республика колхозашкара, совхозашкара, боахамашта юкъерча организацешкара продуктивни хьайбаш хилар:

	1987 ш. 1 июль тІакхоачаш (эзараш)	1987 ш. 1 июль 1986 ш. 1 июлерча проценташца нийсдича
Доахан	180,6	100.4
царца дахка доахан	51,3	99.8
Хьакхарч	115,5	95
Жаи гаьзарийи	777,7	109
Коа тІара оалхазараш	2470,0	86

Колхозаштеи совхозаштеи хІанз а дукха зе хул хьайбаш дукха довш. Укх шера хьалхарча ялх бетта республика боахамашка деннад 1864 бежан, е дерригача доахах 0,9 процент, хьакхарч — 11,6 эзар, е 7,3 процент, 14,4 эзар устагІеи газеи, е 1,7 процент.

Уж хьайбаш довр бахьан долаш республике дийна долаш эзача 2 эзар тонн дулха зе хиннад. Хьайбаш дукха дайнад Наурскии Шелковскии районий боахамашка.

Колхозашкеи, совхозашкеи, боахамашта юкъерча предприятешкеи хьайбай продукташ йоахилга укх тайпара да:

	1987 ш. хьалхара ах шу	1987 ш. хьалхара ах шу 1986 ш. хьалхара ах шера процентешца нийсдича
Даьккха дулх — эзараш тоннаш	8,9	99
Фура — эзараш тоннаш	58,9	97
Котама фуаш — миллионаш	51,7	102
Тха — тоннаш	2179	103

Республика колхозашкеи совхозашкеи укх шера хьалхарча ялх бетта цхьан Іаттагара юкъера лаьрхІача 1159

килограмм шура яьккхай, из хул дIадахача шера хинначул 75 килограмм кIезигагIа.

Юкъера лаьрхIа ахкача котамо ду фуаш соахкарча боараме да — 80 фуъ, устагIан тIера даьккха тха 0,2 килограмм кIезигагIа да, соахка 3,5 килограмм дар.

Боахамий ерригача категорешка 1987 шера хьалхарча ялх бетта хьайбай продуктай паччахьалкхен закупкаш укх боарамегIа я:

	Хьалхарча ах шера закупкай боарам	Закупкай план кхоачашъяра процент	1987 ш. 1 ах шера закупкай боарам 1986 ш. 1 ах шера проценташ-ца нийсдича
Хьайбаши коа тIара оалхазараши (дийна эза) эзараш тоннаш	14,0	104	95
Шура — эзараш тоннаш	51,6	101	98
Фуаш — миллионаш	54,1	102	94
Тха — тоннаш (цIендаьр лоархIаш)	1592	102	103

Сунженски района боахамаша хьайбайи коа тIарча оалхазарийи хьакъехьара, шурийи тхани хьалхарча ах шера план кхоачашъянзар, Шалински района — хьайбай, коа тIарча оалхазарий, фуий хьакъехьара, Наурскии Шелковскии районий — хьайбайи коа тIарча оалхазарийи хьакъехьара яр.

Республике ледара дегIадоагIа заготовительни организацеша юкъарчал доацаш долчча моттигашка хьайбаши шуреи хьанийелга.

Кхачанан промышленность

Промышленни предприятеша Агропрома продукци йоахкара план 113 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле лакхъяра — 106 процент. ДIадахача шера хинначунца нийсбича промышленни производства боарам 16 процент лакхбеннаб, къахьегама овсарле 13 процент лакхъеннай. Поставкаш а лоархIаш продукци маьхалъяккхара план 1987 шера хьалхарча ялх бетта план 98 процент кхоачашъяьй.

Кхачан продукце керттера тайпаш хьаделга хилар:

	1987 ш. 1 ах шера хьадаьд	1 ах шера план кхоачашъяра процент	1987 ш. 1 ах шу 1986 ш. 1 ах шера пр. нийсдича	1987 ш. июнь 1986 ш. июна проценташ-ца нийсдича
Дулх, госресурсашцара 1 категоре субпродукташ юкъе а йолаш — тоннаш	7102	100	103	84
цунца: коа тIарча оалхазарий дулх — тоннаш	2205	100,2	92	70
Колбасни изделеш — тоннаш	3057	99,9	106	135
Госресурсашцара хьайбай даьтта — тоннаш	342	104	88	83
Госресурсашцара хьаьна нахчаш — тоннаш	954	83	84	99
Госресурсашцарча шурийца йиста мерзача шурий продукци — эзараш тоннаш	37,5	99	97	100,2
Консерваш — миллионаш условни банкаш	58	112	117	91
Сомий сокаш — миллионаш условни банкаш	40	115	148	177
Кондитерски изделеш — тоннаш	2724	100,8	100,7	100
Минеральни хиш — миллионаш ахлитраш	14,1	102	147	121
Алкогольни доаца малараш — эзар дал	346	94	116	106

1987 шера хьалхарча ялх бетта ликеро-къаракъа продукци соахка цу хана хинначоа юхе 15 процент кIезигъеннай, хIаьта чхьагIара продукци 53 процент лакхъеннай.

«Грозненский» молкомбинато кхоачашъяьяц мерзача шурий продукци, хьаьна нахчаш хьаяра оттаяь задани.

Агропромышленни комплекса материально-технически база

1987 шера хьалхарча ялх бетта юрта боахамга кхаьчар дикка дукха техникеи минеральни удобренеши.

Кхачан программа заданеш кхоачашъелга Iалашду отраслеш дегIайоалаяра тIаерзаяь капитальни вложенеш 10 процент дукхагIа хиннай.

Юрта боахам дегIабоалабарга дIадахийтад 49,8 миллион сом, цох мелиоративни гIишлош ярга 11,6 миллион сом а дохийташ.

Юрта боахаме хьалъяьй эзар бежана моттиг йола хьайбай помещенеш.

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ

Хьалхарча ах шера болх бе йолаялийтай 100,5 миллион сом мах бола керттера фондаш е 1986 шера цу хана хинначул 26 процент дукхагIа.

Паччахьалкхен средствай чотагIара 187,5 миллион сома капитальни средстваш караерзаяьй. 1986 шера хьалхарча ялх бетта ерзаяь хиннарел 10 процент дукхагIа.

ГIишлошъеча монтажни организацеша даьча балхий боарам 5 процент лакхбеннаб.

Шоай низашца даьча подрядни балхий боарам 141,8 миллион сом е планагIа 103 процент лакхбелар.

	1987 ш. 1 ах шера кхоачашдаьд — миллионаш сомаш	План кхоачашъяра процент
ГIишлош ю Нохч-ГIалгIай управлени	31,7	97
«Грозтрубопроводстрой» трест	17,6	100,4
НГIАССР Минводхоза подрядни организацеш	3,3	104
«Чеченингушводстрой» гIишлош ю управлени	11,6	103
«Чечингагропромстрой» объединени	19,9	102
«Чечингтраждан строй» трест	6,3	100,9

Яь йистейоалача объекташка а технологически этапашка а деча балхий боарамгеи кхыча объекташкарча балхий комплексашкеи хьежжа мах бу отрасле баьча балха.

Ткъаь шиъ гIишлошъю организаци коллективни подрядагIа болх беш я. Из иштта дале а дIадаьккхадаш капитальни вложенеш дIа-са хьежаеш йохаелга, керттера фондаш, производственни мощносташ болх бе йолаялийтара планаш кхоачашъяьяц.

Ледара лакхлу боахама способагIа деча балхий боарамаш. Уж кхоачашдаьд 6,2 миллион сома маьха, цох хул шера плана 25 процент.

ТРАНСПОРТИ БУВЗАМИ

Къулбаседа Кавказа машинаькъа Грозненски отделене мухь тIаботтара 1987 шера хьалхарча ялх бетта план 97,8 процент кхоачашъяьй, цунца цхьана мехкдаьтта продукташ чуйотташ яр — 96,0 процент. Мухь дIа-са кхахьара задани 98,5 проценти пассажираш дIакхувлара 101,1 проценти кхоачашъяьй.

Локомотива дийнахь-бус юккъера йола балха овсарле 1986 шера хьалхарча ялх бетта хиннача юхе 3,2 процент лакхъеннай, вагоний балха овсарле — 3,9 процент. ВIашагIа а тохаш дIаяхийтай 8,8 эзар еза-етта поезд, уж хул соахка цу хана яхийтарел цаIн ахи дукхагIа.

Цунца цхьана мухь дIа-са кхухьалга 1,1 процент лохденнад. ХIанз а пассажирашта гIулакх деча кхоачамбоацараш да, поездаш тIехьаюсаш моттигаш я, новкъа мухь боабеш нийслу.

Юкъара пайда эцача автомобильни транспорта мухь дIа-са кхахьара ах шера план 101,9 процент кхоачашъяьй. ДIадахача шера цу ханаца нийсдича 5,6 процент лакхъеннай.

Автобусашцеи таксешцеи пассажираш дIа-са кхувлара валови доходий план 100,3 процент кхоачашъяьй. Соахкарча цу ханаца нийсдича валови доходаш 2,7 процент лакхъеннай.

Бувзама производственно - технически управлене предприятеша продукце боарама хьакъехьа ах шера план 100,1 проценти, тарифни доходий хьакъехьа 100 проценти кхоачашъяьй.

Цунца цхьана кхоачашъяьяц городскойи юрташкарча моттигашкеи телефонни бувзам шербара план.

СОЦИАЛЬНИ ДЕГIААХАРИ ХАЛКЪА ВАХАРА ХЬАЛ ЛАКХДАРИ

XII пятилетке КПСС XXVII съездо оттаяьча социальни программага хьежжа къахьегамхой вахара материальни культурни хьал тоадара тIаберзабаь планагIа болх бу республике.

Къахьегарах лушдари бахача наьха доходаши

Республика халкъа боахаме къахьегаш бола болхлойи гIуланхера нахи хьалхарча ялх бетта 1986 шера цу хана хиннача юхе дукхагIа хиннаб лакхденнад къахьегарах луш дар. Бетта юккъера доагIа алапи болх беш болча берригача наьха цхьан сага сих лерхIаш 168 сом да, промышленносте 176 сом, гIишлошъеча — 214, бурув деттача 274 сом да.

Материальни производства, просвещене, унахцIено лораеча, социальни Iалашон доакъошка болхлошта къахьегарах луш дар эргадаьккха тоадеши лакхдеши гIулакхаш ду.

Товарашцеи деча гIулакхашцеи баха нах Iалашбар

Халкъа эша товараш хьаделгеи гIулакхаш дара сферен дегIайоалаяра комплексни программа кхоачашъеш болх бу. 1987 шера хьалхарча ялх бетта паччахьалкхени кооперативни торговле рознични товарооборота боарам 426,4 миллион сом хилар, соахка цу хана хиннача юхе вIаши нийслеча маьхашка диллача 0,8 процент лакх а белар, алкогольни малараш дехка лакхденна цхьа процент доацаш.

БIарча хьанийцача республике рознични товарооборота план 95 процент кхоачашъяьй, цунца потребительски кооперацé 94 процент, цу шиъвахьа доагI - доагIача алкогольни малараш дохкарах дола 95-и 94-и проценташ ца лоархIаш.

1987 шера хьалхарча ялх бетта алкогольни малараш дохкилга соахка цу хана хиннача юхе ткъо процент лохденнад.

Паччахьалкхени кооперативни торговле гIолла цхьадола товараш дохкар укх тайпара хилар:

	1987 шера 1 ах шера 1986 шера 1 ах шера (проценташца)
Маьхки маькха-булочни изделеш	92
Дулхи коа тIара оалхазараши	91
Колбасни изделеш	64
Чкъаьрий	100,7
Чкъаьрий консерваш	146
Маша даьтта	116
Генарий даьтта	112
Маргариновн продукци	83
Мерзача шурий продукци	97
Нахча	96
Кондитерски изделеш	92
Шекар	114
Керда баьцадаараш	91
Чакхдаьха баьцадаараш	157
Сомаш	194
Алкогольни доаца малараш	102
Баракъаш, чухьа дувхаду баракъаши кIадаши	101
Трикотажни изделеш	100,2
Кога гIирс	87
Холодильникаш	113
Телевизораш	95

Паччахьалкхен закупкай планови боарама 30 процента чотагIа колхозашеи совхозашеи дукхагIа дохк городской рынкашка баьцадаараши сомаши.

1987 шера хьалхарча ах шера 1986 шера цу хана даьчул 12 процент дукхагIа бытовой гIулакхаш даьд, юртарча моттиге — 16 процент.

Бахача наха хIама ца эшшаш 15,0 миллион сом мах бола бытовой гIулакхаш даьд, бакъда, 1987 шера хьалхарча ах шера задани кхоачаш-м янзар НГIАССР Минбыта, республика агропромышленни комитета, «Грознефтеоргсинтез» объединене, гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене предприятешеи организацешеи.

Нах чубаха цIенош хьалдар

Паччахьалкхен средствай чотагIа нах чубаха цIенош дукхагIа хьалду. Хьалхарча ах шера эксплуатаце дIачуденнад 6 эзар квадратни метр хула нах чубаха цIенош е 1986 шера цу хана денначул 13 процент дукхагIа. Цунца цхьана нах чубаха цIенош даь йистелахара план кхоачаш-м янзар. Нах чубаха цIенош эксплуатаце дIалалара задани кхоачашъянзар «Грознефть» объединене, «Электроинструмент» заводо, горисполкомерча УКС.

ЛеррагIа кхоачашъеш я агропромышленни комплекса болхлой вахара хьал тоадара программа. Царна хьалдаьд 11,2 эзар квадратни метр хула цIенош.

1987 шера цланагIа республике хьалде лерхI 195 эзар квадратни метр хула нах чубаха цIенош е 1986 шера даьрел 33 процент дукхагIа.

Халкъа образовани, культуреи унахцIено лораяри

1986—87 дешара шера дийнахьарча, сайрийнарча а заочни а юкъарча дешара школашка дешаш хилар 261 эзар дешархо. 1987 шера всеобуча школашка юкъера образовани чакхъяьккхар городашкарчеи юрташкарчеи кагирхоех 19 эзар саго.

Финансироване массе а оагIорахьарча чотагIа болх бе йолаялийтар 2,2 эзар дешархочоа моттиг йола юкъарча дешара школаш, 605 моттиг йола школе дешалаха ха кхачанза долча берий учрежденеш. Юкъарча дешара школаш болх бе йолаялийтара план 67 процент, дешалаха ха кхачанза долча берий учрежденеш — 100,8 процент кхоачашйир.

Лакхерчеи юкъерча специальни дешара заведенешка дешаш хилар 27,4 эзар студенти дешархои, кийч а ваь, арахийцав лакхереи юкъера лаьрхIан образовани йола 6 эзар специалист. ДIахо дегIадера унахцIено лораелга. Больницашкеи дарбан-профилактически учрежденешкеи болх беш ба 3,5 эзар лораш а 9,7 эзар юкъерча медицински персонала специалисташ а.

1987 шера хьалхарча ялх бетта эксплуатаце дIачуеннай сменагIа 150 саг тIаэца амбулаторно - поликлинически учреждени, 60 менги бола больница.

Городашкарчеи юрташкарчеи читателашта гIулакх деш хилар 8835,7 эзар экземпляр книжкай фонд йола 468 библиотека.

Болх беш хилар 399 киноустановка.

Хьалхарча ах шера финансироване массе а оагIорахьарча чотагIа болх бе йолаялийтар 600 моттиг йола клубаши культура цIеноши, из хул планах 71 процент.

1987 шера 1 июль тIакхоачаш республике баха нах 1240 эзар саг вар.

Республике къахьегача коллективашка тIехь-тIехьа шерагIа яржаш я Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизара ма боагтIара накъабахара йола социалистически ях.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНИ

ЙЕМЕНЕРА ДОТТАГIИЙ

Нохч - ГIалгIай республике бахача наха айхха интернациональни бувзамаш лоаттаду Советски Союза дукккхача городашцеи областашцеи, доазол арахьарча мехкашца —Венгреца, Болгареца, Германски Демократически Республикаца, Лаосаца. Касткостта хиннаб вай долча хьоашалгIа цу мехкий викалаш.

ДIадахача шоаттдийнахьа Грозне кхаьчар СССР-еи НДРЙ-еи кагирхой кIира доакъашхой — йемeнски кагирхой викалаш. Эгтара дIайхача дешашцеи ловцашцеи тIайийцар уж Нохч - ГIалгIайчен столицерча къахьегамхоша, дешархоша, комсомольцаша. Гуш да «Даькъала хилда СССР-еи НДРЙ-еи халкъашта юкъера доттагIал!», «Марша доагIалда!» яха дешаш тIадола лозунгаш. Гулбеннарий бе йоахкшин паччахьалкхен байракхилгаш, зизай курсаш, хьахоз иллеши ашараши.

Ахкан малхо къоагаяьй аэропорт. Наьха беларо кхы а чIоагIагIа сийрдаяьккхай из. ЦIи санна йоаг пионерий галстукаш.

Делегацена чубоагIа: цун кулгалхо, Фаттаховски Кагирхой Йемeнски Социалистически Союза секретарь Мухаммед Абдель Рахман, ИССФМ ЦК членаш Наима Али Ахмед, Мухсаин Сурхань, Абдулла Салем Ламэб, Али Ахмед Бен Шуба, кхыбола йемeнски новкъостий.

Хьаьшашта дукхьалбаьхкаб КПСС Нохч - ГIалгIай обкома организационно - партийни балха отдела заведующи А. В. Шаршавых, ВЛКСМ обкома хьалхара секретарь Л. Касаев, комсомольски болхлой, республика а Грозне а общественноста викалаш.

Вайнаьха барзкъаш дувхача кагийча нахеи мехкарашеи хьаьшашта духьалхьу тух-сискал. Хьахоз пандара оаз, дагтара етт фата, профтехобразованена йолча Госкомитета «Нийсархо» яхача ансамбла артисташа хьалхара бIал боахкх.

ДIайолалу митинг. Хьаьшашка моаршал хоатташ къамаьл ду ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Л. Касаева, Грозненски горисполкома председатела заместитела М. И. Сальниковас. Шоаш иштта безаме тIаэцарах дег тIара баркал аьлар Йемeнски делегаце кулгалхочо Мухаммед Абдель Рахмана.

Юха а хоз пандара оаз. ДIа-хьа кулгаш а лаьца, халхар ду фусамдаьшеи хьаьшашеи. Цул тIехьагIа митинг чакхйоал. Делегаце доакъашхой автомашинаш тIа а хайша, городагахьа болх. Новкъа болхача царга моаршал хетт Грозне бахача наха.

Городе кхаьчачул тIехьагIа, В. И. Ленина памятника юхе зизаш дохк хьаьшаша.

* * *

Цу дийнахье а Фаттаховски Кагирхой Йемeнски Социалистически Союза делегаци тIайийцар парте областной комитете. Хьаьшашка къамаьл дир КПСС ЦК члена, парте Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К.

Фотеева. Цо дийцар вай республикерча комсомольцашеи кагирхошеи социально - экономически прогресс сихъеча, КПСС XXVII съезда, парте Центральни Комитета январски июньски (1987 ш.) Пленумий, ВЛКСМ XX съезда решенеш кхоачашъеча лоацача даькъах.

Цул тIехьагIа къамаьл дир йемeнски кагирхой делегаце кулгалхочо, ИССФМ ЦК секретара Мухаммед Абдель Рахмана. Цо дег тIара баркал аьлар республика кулгалхошта, грозненцашта, шоаш иштта безаме тIаэцарах. Иштта цо дийцар йемeнски халкъо ший кортамукъале бахьан лоаттабаьча къовсамах, Йемене социалистически общество хьаяра Советски Союзо деча новкъосталах, вай шин мехка юкъе хоттаденнача интернациональни бувзамех.

Къамаьл йистедоалаш В. К. Фотеева хьаьшаша деннача дукхача хаттарашта жоп делар.

ВIашагIкхетаре бар КПСС обкома организационни-партийни балха отдела заведующи А. В. Шаршавых, ВЛКСМ обкома хьалхара секретарь Л. Касаев, СССР кагирхой организацей (КМО) Комитета председатела заместитель Ф. М. Мухаметшин, СССР КМО Гарггарча Малхбоалеи сектора заведующи А. И. Солодовник.

* * *

ШоллагIчеи кхоалагIчеи деношка Йеменера делегаци Шалинскии Ачхой - Мартановскии районашка хилар. «Промавтоматика» Iилма-производственни объединене, Грозненски ремонтно - механически завода коллективашца вIашагIкхийтар, «Родина» яхача совхоза къахьегамхошта сом чуэца новкъостал дир. Иштта уж тIайийцар Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете а.

* * *

Селхан Йеменера делегаци Грознера дIаяхар.

«IИЙНЕРЧА ЭКОНОМИКА» АЙПАШ

КЪАХЬЕГАНЗА ЙОАХАЧА ДОХОДАШЦА КЪОВСАМ ЛОАТТАБАРА ПРОБЛЕМАШ ЮВЦ НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН ДЕПУТАТАША

ОБЩЕСТВАНА пайдане болча къахьегаме дакъа ца лоацаш вола болх бе йиш йола Нохч-ГIалгIайчера 60 эзар саг малагIча категорех лархIа везаш ва? Жоп доацаш дус из хаттар. ХIана? Цу 60 эзарнех дукхагIбараш къахьегара дукха тIакхувш бац — материально хIама эшаш бац уж. Уйла е цхьаькха факт а йоалаергъя вай.

Массехк предприяте шин сменагIа болх вIаштIехьбаккха тохабеннабар соахка Грозне. Из де гIерт хIанз а, бакъда, корта а болаш цох хьахулаш хIама дац. Цул совгIа, шоллагIча сменагIа станокаш тIа къахьега болабеннарех тоъал нах балхара дIабаьннаб...

Автономни республика Лакхехьарча Совето хIанз духхьашха ювцац къахьеганза доходаш яхарца лоаттабу къовсам чIоагIбара хьакъехьара законодательство чакхдаккхарах йола проблема. «Iийнерча экономика» айпаш дувцара хетаьяр дукха ха йоаццаш хинна цун сесси а.

Шийна теркам тIаозаш да ер хIама. Духхьал дIадахача шера, иштта арга вай негативни явленешца къовсам лоаттабеча цIенхаштта кхоачамбоацараш нийслалийтарах гIулакхера дIаваьккхав 90 кулгалхо, материально бехктокхаме вола 140 совгIа саг. Дисциплинарни а материальни а бехктокхаме эзав эзар гаргга саг. Мишта лархIа езаш я из статистика? Кулга цIена боацараштa цухьала леладаь ца Iеш, уж хьаллувцараштa духьала а цIенхаштта, кхыметтел цхьаккха къахетам боацаш дола гIулакхаш ледаду автономни республике ала йиш я. Хьабаьккхар криминальни гIулакхий лакхера, эгтара аттагIа бола тIоа мара бац ала йиш я, хIаьта вахара мел кIоарга чуденнад кхааш нийделга, къоалаш делга, тайп-тайпара киловзалаш лелаелга, приписказш елга, очковтирательство лелаелга, цу деррига уйла яйт: хIана нийсденнад цу тайпара хIама? Цу вон социальни овлаш мичад? Уж бIеха гIулакхаш цIендаь дIадахара фу де деза?

Духхьал цу позице тIара сессе яьча ший доклада тIа цу проблемах дийцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Бокова.

Кадраш хьахаржара а дIанийсъяра а даькъе дувлийтача гIалатех уйла еча хана йоазонхочо А. Алимжанова белгалдаьккхар, дIаяккха эгтара халагIа яр протекционизм йолга. ХIаьта Нохч-ГIалгIайчене гIулакхаш тIа нах хьежабара лелаю протекционизм чоалхане йоаккх гаргалонна а тайпашта а тIагIолла леладу бувзамаш беттара чIоагIа хиларо. Цар мазаш тайсад дукхагIйолча организацешка а учрежденешка а, ведомстваш а министерстваш а, партийни советски органаш а чулоацаш.

Керда масал. Автономни республика Госагропрома партийни собране бийцар ветеринарни отдела начальника М. Эдельбиева болх. Долаш дар гуччахьа дувцар коммунисташа, шоай начальника профессиональни кийчо лохача боараме я, из организаторски болх вIаштIехьбаккха ховш вац, йоахар. Эдельбиев шийна тIадиллача гIулакхах лоархIа ца велга ховш ва Госагропрома председатель А. Воронкин а. ХIаьта а де дезар хьаде лоархIавац. Нун доагIаш дийцача къамаьлах кхетаде хала дацар начальника гIанд Элельбиевга протекцех кхаьчалга.

Латински метталара даьккхача протекци яхача деша маIан «тIехьара хьаллацар» яхилга да. Цу тайпара «тIехьара хьаллоацаш» хиларо дог-уйла цIена йоацача наха юхейиса нравственни тормозаш карара лелхийт. Цул тIехьагIа ялат а доакъар а, баьцадаараш а сом а лечкъабарах, лаьттан участкаш йохкарах массазара хIама хул.

Во хIама хьагучадаккхар, из нахал даккхар а кхыметтел цох лаьца йоаггIаш йола решени тIаэцар а — практико хьахьокхаш ма хиллара, — из дац гIулакх кхоачале деззача дIакхоачадаьд, яхилга. Масала, лаьттах пайда эцача порядок оттаяра даькъе парте обкома бюрога кхаччалца а нйеш, кIезига решенеш тIаийяьяц. ХIаьта цох хьабаьнна пайда хайра бац. Даьд аьнна моттийтар духьа, вахарца гIа боахилга дIагойтар духьа даь хIама да, аьнна хеталу цох цудухьа. ХIаьта дIахо хулачун дукха сагота хилац саг. Назрановски района боахамашка, республика дукккхача кхыча районашка лаьттах пайда эцилга хIанз а тIехьа цхьан кога тIа даьккхадац.

Ше къамаьл деш юстице министра И. Албастова белгалдаьккхар, общественни доалахьенна тIакхувдара аьттув боалийта бахьанаш а хьалаш а укх деррига шерашка цхьатарра хилари уж хувца ца луш хилари. Цун бахьанаш: халкъа рузкъа лечкъадераш кIалхарбоахаш хилар, къайлагIа цар оагIув хьаллувцаш хилар.

Набахта чуеллачара цIаена Кагерманова «АвтоВАЗ»-а Грозненски межреспубликански центра керттерча бухгалтералла а хьожаяь, ше закон лоархIаш воацилга гуччахьа хьахьекхар центра директора Сахарова. ХьалхагIа химзаводе балха йолча хана Кагермановас киса делла хинвад нийс бIаь тума. Кагерманова балха хьожаяра милици духьалъяьнначул тIехьагIа, транспортни объединене СМУ дIахьожаю из Сахаровс. Укхаза дукха ха ялалехьа объединене керттера бухгалтер хул цох, хIаьта юха а кулг чулохийт паччахьалкхен киса. Кагерманова набахта чуеллай, бакъда, цхьаккха бехк ца беш витав Сахаров, цун протекционизмо цхьаькха зулам дайтара эша хьалаш хьакхелладале а. Цу тайпара «дегаш кIаьда» дола нах кIезига бац автономни республике, цар халкъа кассана хьалхашка жуликашта йола коллективни «кормушка» хьаю.

ЕР ДА масал. Тохкам баьчул тIехьагIа гуча ма даллара, доккхий цIенош, автомашинаш, дукха ахча доаккха гарнитураш йолчарна юкъе ба бахача нахагара юртбоахама продукци ийеш бола заготовителаш. Эхь-бехк ца хеташ продукци дIателараш Iехабара а хIамилг яккхара а царна никъ хьабийллар ва Госбанка республикански контора управляющи А. Вартанов. Оттаяь порядоки совйола юртбоахама продукци ийцачул тIехьагIа нахаца расчеташ елгеи телха а деш, цун пурамийца дIадахача шера респотребсоюза заготовителашта кулг-кара дIаденнад 12 миллион сом, хIаьта «Чечениингушплодосемпром» объединене заготовителашта — кхо миллион сом.

«Iийнерча экономиках» хьахиннар къаьстта дика го йиш я тха ийдеча хана нийсденначунга хьежача. Республикерча дерригача жах бахача наьха шоай доалахьа да 18 процент дараш, хIаьта тха кийчдаьд шера юкъера кийчдечох 46 процент. Чоалхане йоацача арифметикас хьагойт наьха доалахьара дараш тамашийна жа долга. юкъера лаьрхIача хIара устагIан тIера кхойтта килограмм тха а доалаш, хIаьта Малгобекски районера жа пиллашта тара лест, хIана аьлча хIара устагIан тIера доал 130 килограмм тха.

Цу тайпара хIама нийсденнад баьцадаараш, сом, кхыйола продукци кийчъеча а. Бокъонца болча кегарга дIакхоач гIулакх цхьайолча хана. Веденски, Ножай-Юртовски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Шалински райсоветий исполкомаша заготовителий балха къаьстта йоахо ю. Бахача нахагара ши эзар тонн комсаш эца, аьнна бокъо еннай цар заготовителашта. ХIаьта цу районашка комсаш вIалла лелаеш а яц.

Шоай къамаьлаш деча хана депутаташа корта а болаш хьакхайкадир, къахьеганза доходаш яхарца лоаттабеча къовсамах хоалуш хьахулаш хIама ца хилар правоохранительни органаша — прокуратура, милице ледара болх беш хиларца айхха дувзаденна долга. Из а сел доккха во дацар, нагахьа санна алхха «ледара болх барца» дувзаденна даларе, — профессионализм, опыт ца хиларца, ца ховш гIалаташ дувлийтарца дувзаденна даларе. Нагахьа санна цар леладер кхыча хIаманна тIа гIолла дале?

1986 шу долалуш Ассински консервни заводе йоккха недостача а законагIа доацаш нормал тIех бийдал, материалаш, стеклотара тIера дIаяьккхалга а гучалаьлар. 588 эзар сома маьха дар из деррига а. Даьча зенах доло документаш дIачуделар Сунженски района прокуратуре. Укх тайпара тамаш йола хIама хилар! Зулам даь моттиг яц, аьнна гIулакхаш тIарча наха лелаяь киловзалаш дIахьулайир прокуратурас,- уголовни дош гIотта а ца деш. Цхьа шу даьннача гIолла республикански прокуратура юкъееначул тIехьагIа из дош тахка доладир. Кердача контрольноревизионни тохкамо хьахьекхар, прокуратурас из гIулакх дIаьхдаьча цу цхьан шера кхы а 500 эзар сома катоха къуй кхийнналга. Цу тайпара хIана дац, аьнна хилар 453 эзар сома маьха сомий сокаш ца тоъаш хиннача «Орджоникидзевский» совхозе а.

«Хьажал, фуд леладер» яхаш цецдувлар е «йоаггIаш йола принципиальность хиннаяц» яхаш ко догIа гIертар кхоачам болаш дац укхаза. Эшар да цIенхаштта дош тохкалга — служебни даькъе техка а ца Iеш, бехкебараш уголовни бехктокхаме а озаш.

Къахьеганза йоахача доходашца къовсам лоаттабу алийтар духьа мара корта болаш хIама деш яц милици, йоахар сессе къамаьлаш даьраша. Цар отчеташ тIа да каг-мег гIулакхаш. Из миштa хилар дIахьокхар духьа служебни шин информацех арг да вай: «Совхоза болхлочунгара 15 сом кхаъ ийцаб участкови ветврачо» е «Ше нах Iехабаьлга къайладахьар духьа контролера кхаъ бала гIийртай ларека продавщица».

КЪАМАЬЛ дац, моллагIча тайпара тиййна а кхааш телилга чакхдалийта йиш йолаш хIама дац, бакъда, из шаьра гуш бола, лакхера тIоа мара бац. йоккхагIйола жуликаш, эхь-юхь дайнараш правоохранительни органаш тIа ца кхоачаш бус. Базар ярах а кхааш ийдарах а дола цхьаккха доккха гIулакх гучадаьккхадац республике укх тIеххьарча шерашка. МалагIа бахьан долаш нийсденнад из? Цкъа-долча даькъе цу хаттара жоп лу милице Урус-Мартановски райотделе хиннача балха практика. Укх шера райотдело гучаяьккхай 800 сома къоал даь кхо моттиг. ХIаьта балха пайдана боаца нах хIа аьнна дIабоаххаше, гучабаьха зулмхой дукха а дукхагIа хилар. Цигара лаха дезий-хьогI къахьеганза йоахача доходех мел бахараш паргIатта а хIамах ца кхераш а лелаш хилара бахьан?

Къамаьл деча хана Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхия министра заместитела А. Зайцева ше кулгалдеча подразделенеша ледара болх беш хилара бахьанех кIоаргга дувцаргда, хIаьта цар балха стиль овлангара тоаяра де лерхIачох депутаташка хоам бергба, аьнна моттар. Халахете а, кагийча фактех тIагIоллара дийца а дийца, трибуна тIара Iоваьлар из. Амма цо даьчох кхеташ бацар депутаташ.

Автономни республика прокурора хаьдда дош аларга сатувсаш бар депутаташ. Шоана дагадоагIаш ма хиллара, базархошта, кхааш нийдерашта, халкъа рузкъах каеттараштa духьала лоаттабеча къовсаме кхоачамбоацараш хилар прокуратурас ледара болх беш хиларца дувзар цар. Бакъда, прокурора цу хьакъехьа хIама аланзар. Къахьеганза доходаш йоахаш баха нах юхатохара прокуратура фу де лаьрхIа я ца ховш бисар халкъа викалаш. ХIаьта уж чIоагIагIа юхатоханза баргбоацаш ба.

Сессе дукхача цIенхашттача проблемех дийцар «Россия» яхача колхоза жа Iуно П. Исаева, «Кошкельдинский» совхоза комсаш лелаечо Ш. Баймурадовас, Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене СМУ-2 бригадира Ш. Хаджиева, кхыча депутаташа. Гуччахьа а халахеташ а дувцар цар, сессе ира оттадаьча дешашта жоп дала кулгалду болхлой ца ловш хилар, къахьеганза доходаш яхара духьала къовсам лоаттабе безача косметика еш хилар бахьанце правопорядок лораерий бе багIац кагий къоалаш дераш мара, яхаш.

М. МИХАЛЬКОВ,
(тха соб. корр.).
(1987 шера 14 июле арадаьнна «Советская Россия» яха газет).

Къахьеганза йоахача доходашца — лира къовсам

ДIАДОЛАДАЬР ЧАКХДОАККХАШ ЦА ХИЛЧА...

Шу даьннад «Къахьеганза йоахача доходашца лоаттабу къовсам чIоагIбарах» яха СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ арадаьнна. МалагIа эргалонаш хиннай Назрановски районе цу юкъа, фу хувцаденнад, малагIа проблемаш дIаьннай, малагIаш хьаIайннай?

Из дош дар райсовета хьалхарча сессе керда хержача депутаташа дийцар.

Из Указ арадаьннача денюшка кортош чудахадар къахьегамхой чотагIа баха Iемача укхазарча дукхача наьха, Къуй, базархой, кхааш ийдераш, аттача рузкъага баьнна кхыбола нах кхерабаьбар района массайолча юрташка йолаеннача сходаша, къахьегама коллективашка хулача собранеша, милице, прокуратуре, суде а, хIаьта иштта общественни организацешка а гIолла шербеннача, кIоаргбеннача тIахьожамо. ДукхагIа ювца йолаелар цу хана районе «ХIаранегара — хьинарга хьежжа, хIаранена — къахьегамга хьежжа» яха социализма керттера принцип. ХIама яккха Iемараш гучабаха аьнна комиссеш вIашагIъехкар городе а района ерригача юрташка а. Паччахьалкхен организацеш, учрежденеш, доккхий гIирсаш хьаллераш, заводашкара араьннай а алалехьа кердача машинаш тIа хувшараш, «бичаш» яха нах шоашта чулоаттабераш, шоай коашка частни производственни фирмаш хьа а йийлла, базар лелаераш малаш ба хьажара декхар хьалхашка оттадаьдар цу комиссешта. Цар из керттерча даькъе кхоачаш а дир. Гучаваьлар цхьаннахьа къа ца хьегаш вола Iаьдала, наьха чотагIа саг цецваллал дола цIенош хьалдаь 18 саг. ЗаконагIа доацаш хьалдаь уж 18 цIа паччахьалкхен фонде гIоргдолаш хьадаккхара дош суде дIачуделар. Предприятешкара, организацешкара, шоаш балхаш деча кхыча моттигашкара кIезиг-кIезига хIамаш лечкъаеш вола 200 саг лаьцар. «ХIамилг йоаккха» нах гучабаьхар транспорте, торговле. Къаьстта дукха хиннаб, хIанз болаш а ба «атта сискал» юараш района совхозашка. Духхьал цкъа баьча тохкамо хьайбаш леладеча боахаме тоъал гучабаьхаб «Iагаш» бе доахкараш. Ерригача совхозех дувцаргдац вай. Хьаэцаргья вай цхьа совхоз — «Назрановский». Дукхача хана денз совхоза доакъара чотагIа шоай доахан а жа а бIаргча Iулащ кхоабаш нах ба укхаза. Царех цхьабараш бувцаргба вай. Чабанаша Магдиева, Агнмерзоева, Керимова, шоашта тIахьожам боацалга а ховш, хIанзалца шоай доалахьа дола 18 бежани 284 устагIеи кхаьбаб совхоза доакъар дуадеш.

Бувца волавелча йIаьха хургья вай ханаца, вай социалистически вахара принципаца тарлуш доаца уж гIулакхаш леладеча наьха список.

ХIанз хаттар отт хьалхашка: фу даьд, малагIча бехктокхаме эзаб уж нах? Цхьаккха бехктокхаме эзабац, къаьстта «шерагIа кисаш» дараш. Шоай даьй доалахьа дисад вай лакхе дийца гIирсаш, кхесташ я «курача» машиний чархаш, шоай балхашка ба чабанаш-къуй. Теха гIод а ца токхаш, шоай «аьрдехьара» никъ дIахохьош ба уж. Цу зуламхоех цхьаь цаI законагIа доаггIача тайпара бехктокхаме эзавац, хIаьта иштта долчча тайпара нахага дIадовзийтадац цар леладу гIулакхаш, цар киловзал.

Цу гIулакхо къаьгта хьахьокх: «кампаней» зама районе хIанз а дIаяланза йолга, хIанз а тIехьа цох перестройка хьокха ца енналга. Цкъарчоа дика, пайдане гIулакх дIадоладу районе, тIаккха е ког а е корта а боацаш тIап аьле дайна дIадоал. Вешта аьлча, «А» оал, «Б» — алац. Цигга дох дош, ше хиннача меттахьадалац гIулакх. Иштта ба къа ца хьегаш рузкъа Iоадечарца лоаттабу къовсам а. Уж вIалла дIа а хьулалац. Сенна хьулалу уж шоашта хийцца паргIато енна хилча. Тикаш чу витрииаш санна кийч а еш, шоашта хьалхашка Iоувттаю базархоша йикъяьча шурий банкаш, кхачан сода, гIаьлен пачкаш, кхыдола дефицитни товараш. Цул а вогIа да, йоахар сессе доклад яьча райисполкома председатела нов. Бондара, шоашта уж базархой ца гуш санна милице болхлоша бIаргаш кхычахьа лекхаш хилар.

Гущ дац районе «атта сискал» лехачарца беш болча «тIема» юкъе общественни организацеша лоацаш дола дакъа а. Юстара латт цу балха халкъа тIахьожама группаш, посташ, «комсомольски прожектораш», халкъа дружинникаш. ВIалла ла йиш йоацаш эсала болх бу предприятей, организацей, учрежденей чурча тIахьожама органаша. Доккхий тIормеш а текхадеш цехашка, кабинеташка гIолла дIахьа ухаш, шоай дефицитни товараш дохкаш лела кхаллнах-базархой бIаргаго йиш я дукххача моттигашка. Уж «бIаргагац» тIахьожам лоаттабе декхарийла болча наха. ДукхагIа йола халкъа тIахьожама посташи группаши каьхата тIа дIаязъяь хилар ал совгIа, кхы хIама хьадеш яц, кхоачамбоацар бIаргадайча «бIаргаш дIакъувлаш» а я йоахар докладчика.

Кагий а доккхий а къоалаш вIалла хадаш дац кхыметтел социалистически вахара хьисапа хьокхам ккытарна тела декхарийла йолча йоккхийча предприятешка: «Электроинструмент» яхача заводе, трикотажни фабрике, кхычахьа.

Дукха моттигаш нийслу тайп - тайпарча рангех бола кулгалхой а Iаьдала «киса» кхувдаш. Цкъаза цар ду зе дукхагIа а хул. Хьаэцаргья вай сессе йийца цхьа факт.

ДIадахача шера къоал даьрий 27 дош дийцад района халкъа суде. Шоай служебни бокъонех пайда а эцаш, цхьабараша даьча къоалех Iаьдала хинна зе дукха дукхагIа да кIезигкIезига хIамаш кхухьачар даьчул. Цар даь зе 22867 сом да, «хьакимаша» даьр — 35906 сом. Из да духхьал суде гIолла чакхдаьннар. ТIаккха харцдий: «чкъара кертагахьара талха болалу», яхалга?

Къа ца хьегаш рузкъа Iоадеш леларашца лира къовсам лоаттабеча юртсоветий, цар исполкомий, депутатски группай лоархIам бувца а безац. Уж я цу къовсама хила езаш йола керттера штабаш. Бакъда, шоай декхар кхоачашдац цар. Чухьайзабац юрта Советий исполкомий кабинеташка гIолла перестройка керда мух. Нийса йоахар сессе: Советий исполкомий цхьаболча председателаш кулгалхой «бага а хьежаш» багIа, цар яххар хьале кийча а болаш. Хац парна шоаш бахача территореш тIа шоаш мара кхы дай боацалга, цу территоре тIа мел йолча учрежденей, организацей кулгалхой юртсовето яххар де декхарийла болга, уж шоай тIахьожама кIала хила безалга. ХIаьта а из чIоагIале укхаза йоацаш я, къаьстта СурхотIа, Iаьлий-Юрта, Экажкъонгий-Юрта, Яндаре. Цудухьа дукхагIа кегар а цу юрташка боалл. ХIанз а дижадац СурхотIа шоай лоIамагIа лаьтташ чу а лийца цIенош хьалле болабеннача нахаца-ра гIулакх. Лакхе решенеш а яьй, акташ а увттаьй, бакъда муш хIанз а хьадабац. Хьалха санна уж лаьтташ шоай доалахьа лоархIаш ба самозахватчикаш, йоахар сессе.

Лоацца аьлча, шортта хьабе болх, тахка хIамаш да керда хержача райсовета депутаташта. Сихха, ерригa район оарцагIъяккха а, дIадаккха дезаш а да тIехка тIомарах латаш доагIа вIалла укх моттигашка хеза доаца «наркомания» яха унзара лазар. Цунца къовсам лоаттабе, аьнна, лаьрххIа ший тайпара отряд вIашагIъеллача бакъахьа я районе, яхаш дийцар сессе. ХIана аьлча, цу лазара гонахьа чIоаггIа карт а яь из IотоIа ца дой, доккха зулам даргда цох, хIанзлехьа доалаш а латт. Наркотикех базар ераш, царца бувзам лоаттабераш, уж ий а еш меларaш малаш ба ха хала дац, массава а тохавелча. Цу деша а уйла е еза.

Бакъда, хIанзалца санна, хиннар дIа а яздеш, цIи яьначул тIехьагIа тоха а луш, кIезиг-дукха из дIаяйча са а тувш дIабахьа гIерта никъ гаьнабаргбац. Иштта хоадам бир сессе цу деша ХIанз кхы хIама эшап цига тIайнцача мероприятей программага хьежжа наьха хьакъ дуачарца лира къовсам дIаболабе мара.

Иштта, сессе дийцар райисполкома цхьаболча кулгалхоша дукха кхоачамбоацараш, ледарлонаш, бокъонца йола харцонаш ювлийта хиларах. Бахача наха квартираш екъача цIенхаштта йола дукха нарушенеш яр бахьан долаш райисполкома председатела заместителалла кхы ца хоржаш йийтай Х. Тимурзиева.

М. КАРАЕВ.

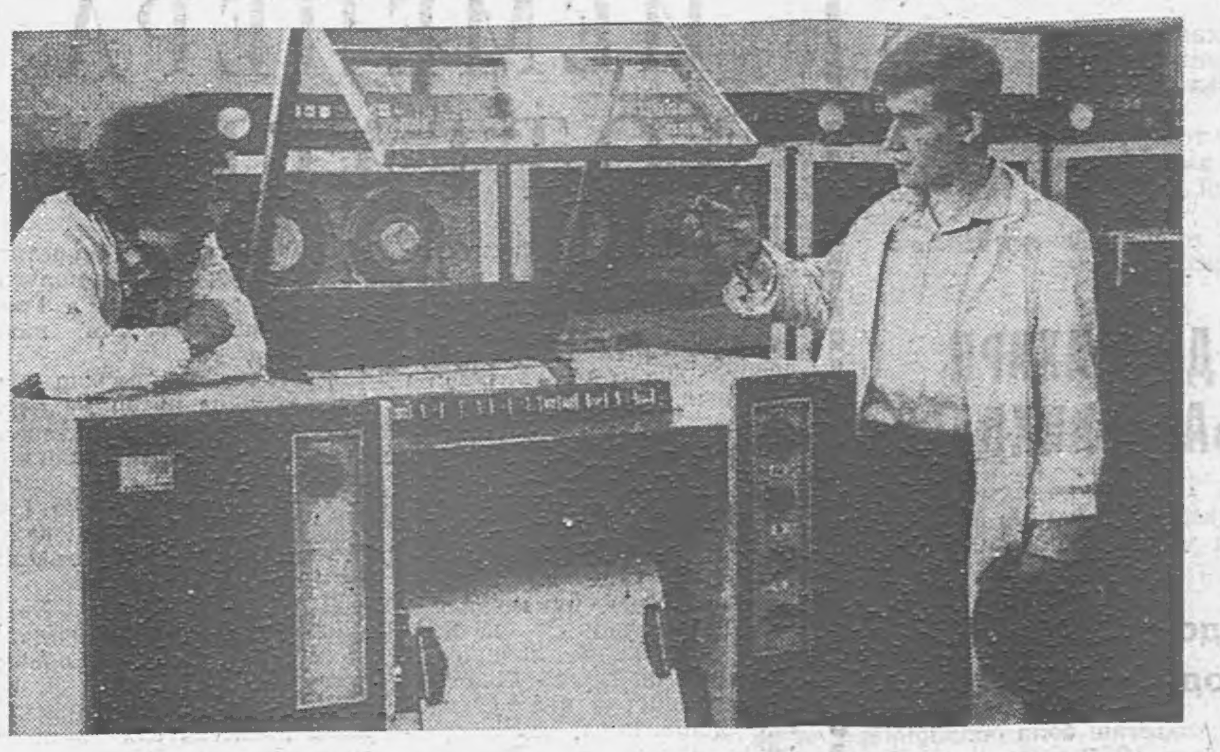

СВЕРДЛОВСК. Уральски регионa хина ресурсаш дIахьа екъара а лораяра а система эргаяьккха тоаергья хIанз укхаза юкъейоалаеш латтача хих пайда эцача лелаеш йолча автоматизированни система. Цун декхар — хин бассейна хьалах, потребителаш — городаш, юрташ, поселкаш промышленносто, юрта боахамо дIадехарех йола информаци лулга, цунна обработка, анализ елга. Хих рационально пайда ийбарах бIаьш миллионаш сомаш кходергда, хин Iамаш тоадергда.

Из проект кхоачашъеча новкъостал дир хин боахама Уральски Iилма-тохкама института специалисташцара, Новочеркасски гидротехникей мелиорацей институтера цар коллегашцара, Къулбаседа - Уральски бассейнови управленерча болхлощара творчески доттагIало. Iалама хих пайда ийбара йолча АСУ программни комплекс дукха ха йоацщаш промышленни эксплуатаце дIаеннай.

СУРТА ТIА: АСУ отдела техникаш А. Киршини (аьрдехьа) А. Кондрашови.

В. БУШУХИНА сурт.
ТАСС Фотохроника.

Тха консультацеш

ХIАРАНЕНА ХА ДЕЗА

Ший бокъонех биззагIа пайда ийбе, паччахьалкхена а обществана а хьалхара ший декхараш кхоачашде СССР хIара гражданина гIо ду советски паспортни системо, баха нах дIа-юха лелара эшача тайпара учет лелаелга Iалашду, законности правопорядоки чIоагIъю цо. Ялхайтта шу даьлча денз СССР хIара гражданин паспорт долаши ше вахача моттиге прописка яьи хила веза. Из белгалдоах СССР Министрий Совета Соцамо 1974 шера 28 августе чIоагIъяьча паспортни системах йолча Положене тIа.

Паспорт е прописка йоацаш вахаш хиларах административни, хIаьта из положени гIожа телхаяьяле — уголовни бехктокхаме оз (РСФСР УК 198 ст.). Административни правонарушени ярах долча РСФСР Кодекса 178 статьяс ма яххара паспорт доацаш е прописка янза волча сага предупреждени ю е 10 сомага кхаччалца гIод тох.

Паспорт а доацаш, вахаш вола саг лоархI 16 шу а кхаьча ханнахьа паспорт хьа ца эцаш е шийна хьалхагIа денна хиннар доа а даь из доацаш лелаш вола саг. Цунца цхьана теркалде деза, положенега хьежжа йоагIаш йола ха хьатIаэттачул тIехьагIа, цхьан беттал тIехгоа а ца деш. паспорт хьаэпара эша документаши сурташи дIачулала дезалга, хIаьта ханнахьа из ца даьр административни бехктокхаме оза йиш йолга а.

Цхьайолча районашка хIанз а тIехьа дукха ба шоаш паспорт доалаьчул е толхадаьчул тIехьагIа из ханнахьа хьа ца эцар бахьан долаш административни бехктокхаме эза нах.

Прописка а йоацаш, саг вахаш хилар санна лоархIаш йола правонарушени шин тайпара я. Цкъа-дале, прописка яра ший ханнахьа гражданин тоха ца валар да, шозлагI-дале, — законага хьежжа прописка е выписка яра цу е вокх нах бахача моттиге бокъо еннаеце цигара ший ханнахьа дIа ца вахар. Положенега хьежжа прописка е езача гражданаша, шоаш бахаргболча моттиге хьакхаьчачул тIехьагIа, кхо ди далалехьа дIадала деза документаш паспортни система балха уполномоченнега. Нагахьа санна цу юкъа пар из ца дойя. административни бехктокхаме оза йиш я уж. Прописка е бокъо ца енна нах ворхI ди далалехьа дIабаха беза, хIана аьлча из юкъ яьлча уж бехктокхаме оза бокъо я.

Вахаре дукххазза нийслу прописка ца яр бахьан долаш цкъа эзачул тIехьагIа шозлагIа а граждаваш административни бехктокхаме оза йиш хилара дош цIаькхазза дувцара ханаш белгалъяха еза моттигаш. Паспортни система правилаш телхаераш бехктокхаме оза безаш хиларах цхьаккха шеко яц, миччахьа уж бахаш бале а.

Законо чIоагIдаьд, хIара гражданин ше массаза а вахаш волча моттиге прописка яь хила веза, аьнна. Мехка бахача берригача наха цхьатарра доагIаш а да из. Бакъда, ховш ма хиллара, социальни вахаре хьинаре дакъа лоацаш ва саг, цудухьа цкъаза нийслу цхьан юкъа кхыча моттиге саг ваха везащ йола моттигаш. Цу тайпара ситуацеш хила тарлулга белгалдаьккхад закона тIа: нагахьа санна цхьан моттигера цоллагIча моттиге цхьан беттага ах беттага кхаччалца йолча юкъа ваха воагIе оттаьйча порядкагIа регистраци е еза саго, хIаьта цул дукхагIча хана Iерггвале ханна йола прописка е еза. Цунца цхьана. цхьан беттал ах беттал дукхагIа кхыча моттиге ваха безам болаш вале шоаш цига дIабахалехьа выписка е еза наха. Из правило йоагIаш яц командировке, каникулашка, даче, салаIа е дарба дайта болхача наха.

Цхьабакъда, паспортни система правилаш толхаярах саг административни бехктокхаме озара дош къоастадеча хана ший тайпара чоалхале йолаш да миччахьа цхьаннахьа прописка а йолаш. паспорта тIа оттаьйча адресагIа наха бахаш моттигаш нийслуш хилар. Цудухьа. закона тIа белгалдаьккхад цхьан, беттали ах беттали совгIа йолча юкъа кхычахьа ваха дIаводача саго выписка янза яргйоацилга. ХIаьта нах бахача цхьан пункте, районе, городе вахаш хилча выписка пар ярах сага бехк бац, нагахьа санна кердача моттиге ханна мара из вахаш веце. Цунца дувзаденна да кхычахьа прописка а йолаш шоллагIча адресагIа саг вахаш вале из цига массаза а ваха дIавахав е цхьан юкъа Iеш ва тахкар. Даим а вахаргволаш цо моттиг хийцаяле, ше дIавахача прописка е еза саго, хIаьта из ца дойя паспортни режим телхаер а лаьрхIа бехктокхаме оза бокъо я из.

Паспорт доацаш е прописка йоацаш паспортни системa бокъонаш гIожа телхаяь вола саг уголовни бехктокхаме оза а бокъо я. РСФСР УК 198 статьяга хьежжа законо белгалъяьккхача хана шийгара доагIар а ца деш уж правилаш кхозза толхаяь, паспорт ханнахьа хьа ца эцара е прописка ца яра бехке вола саг зуламхо лоархI. ХIаьта цунца цхьана къоастадаьд хьалхагIа яьча шин нарушенегIа предупреждени еш е 10 сомага дIакхоачаш гIод тохаш из бехктокхаме эза хила везилга, цул совгIа шозлагIа бехк баьчул тIехьагIа шерал тIехха ялийта а йиш яц.

Паспорт е прописка ца хилар йIаьххача хана хьайоагIа правонарушени я. Из дIайолалу Положене тIа белгалъяьха паспорт хьаэцара, хувцара е прописка-выписка яра. ханаш тилийтача, хIаьта чакхйоал законодательствос белгалъяьха предписанеш йизза кхоачашъяьчул тIехьагIа.

Бакъда, цунца цхьана моттигаш нийслу шоашта паччахьалкхен органаша хьалхадаккхалехьа Положене тIа белгалъяьхача ханашка даь деце а уж нарушенеш гучаялалехьа наха де доагIар деш. Цу тайпара моттиг нийсъелча из саг бехктокхаме озац, хIана аьлча хьахинна даьннад Положене дIадехаш дар — паспортни система бокъонаша яххар хьадар.

Паспорт доацаш е прописка ца еш вахаш вола саг административни е уголовни бехктокхаме озара дош дувцалехьа тахка деза паспорт ца эцара е прописка ца яра бахьанаш малагIаш да.

Паспортни режим толхаяьй аьнна бехке ве вагIац саг, нагахьа санна бахьан сага гунахьа доацаш, бехказло йолаш нийсденнадале. Масала, гаргара саг чIоаггIа цамогаш е из венна хилар, Iаламо даь хатар, иштта кхы дIахо. Укхаза пайда эц административни правонарушенеех долча СССР Союзей союзни республикайн законодательства Лардий пхелагIча даькъа бархIлагIча статьях. Цу тIа белгалдоах Iалаьмате халача хьалашка эттача саго цу тайпара правонарушени йича, из бехктокхаме оза бокъо ца хилар.

С. ДАДАХАЕВ,
НГIАССР МВД паспортни отдела воккхагIвола инспектор.

Суда залера

ХАННАХЬА СОЦАВИР

Из дар укх шера, 1-ча марте. Малгобекерча чурча гIулакхий отдела болхлоша новкъа гIолла хьайоагIа «Жигули» соцайир. Экспертиза яккха ца езаш гуш яр цу чу баьгIа Хамхоев, Экажев, Альмурзиев корта бохабу малар менна болга. Кастта милице отделе вар уж кхоккхе а.

Къаьстта чIоагIа веха хьайзар Сунженски райбыткомбината болхло И. Б. Альмурзиев. Цох тамаш елга а дацар. Цун кисара милице болхлошта итт грамм гаргга гашиш (анаша) корайир.

Укх тIеххьарча хана вай республикерча халкъа судашка чIоаггIа даьржад. шоашкара наркотик кораьйча цхьаболча наха из миччара енай дари ца дар. Бахьанаш тайптайпара да: из е ийцача барзкъаца хиннай, е цхьанне футтаройна кIалгIолла киса еллай, е новкъара кора а яь, фуй а ца ховш хьанийцай.

Кхы дукха цох эргаш дацар Альмурзиева доаладаь бахьан а.

— Балха, наьха автомашинашта ремонт еш волаш цхьа «Жигуле» салона чура кораьй сона наркотик, — аьлар цо. — Из фуй хацар сона хьалхагIа. Дага а доацаш коча киса еллар аз из.

Саг тешанзар цу фаьлгех. Экспертиза яьккхача гучадаьлар зуламхочун кулга пIелгий мIараштa кIал гашиша лераш йисалга а доацача хана из веха хилар корта бохабу малар бахьан долаш доацилга а.

Хьалхара нийсвеннавац И. Альмурзиев суда гIанда тIа. Диъ шу хьалха города Целинограда Ленински района халкъа судо ши шу набахта валла ха техар цунна. Советски закон къахетаме дальцачара ханал хьалха мукъавалийтав из.

Кхетадаизар И. Альмурзиева шийна даь гIулакх, бакъахьарча новкъа валанзар.

М. ЭРЗИЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут». Iуйрийнара информационно - музыкальни программа.
8.30 — «Халкъа мукъамаш».
8.45 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. В. И. Ленин. Вахара оагIош. Телевизионни многосерийни фильм «Из искры...». 1900 — 1907 шш. 2-гIа фильм — «Тхо большевикаш да». 3-гIа фильм. — Самодержавена духьала.
10.55, 16.00, 19.45 — «Кердадараш».
16.10 — «Агропрома уйлаши гIулакхаши». Документальни фильмаш: Лаьттен, буци, вайн», «Агропрома гIулакхаш».
16.40 — «Спорт и личность». В. Абалаков.
17.10 — Ирака телевидене программа.
18.00 — «...Ялхайтта даланза, кхы бокхагIа».
18.45, 22.40 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Нийсса лелача сахьатах». «ЗIамига ахархо». Мультфильмаш (Армения).
19.20 — «Перестройнен гласности». КПСС ЦК июньски Пленума материалех.
19.50 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. В. И. Ленин. Вахара мугIараш. Телевизионни художественни фильм «Из искры...». 1900 — 1907 шш. 3-гIа фильм — «Самодержавена духьала».
21.00 — «Ха».
21.40 — Концертни студе Останкино поэтаца Л. Ошанинца вIашагIкхетар.
22.55 — «Пиратский треугольник». Музыкальни спектакла премьера. Г. Донецетти «Рита» яхача операх оттаь. Ленинградера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 — «Комиссара дневник», «Бераш тIемах ловзаш дар...» — документальни фильмаш.
8.45 — Таджикски ССР Гостелерадио халкъа инструментальни оркестра концерт. Душанбера передача.
9.25 — Испански мотт. Iомабу. 2-гIа шу.
10.25 — Д. Кабалевский № 2 йола оркестрацара виолончела концерт.
10.55 — «Массаза шеквула саг». Художественни фильм.
12.15 — Е. Светланов — «Юртара суткаш». Квинтета духовой инструмента лаьрхIа сюита.
12.25 — «Секрет великого рассказчика». Субтитрашца художественни фильм. (Чехословаки).
13.35 — Алтайски телевидене программа.
14.35 — «Кердадараш».
14.40 — Дерригдунен студентий ахханара ловзараш.
19.00 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
19.05 — ДоттагIий экран. Къаьнарча эрсий романса сайре.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». «Информационни программа».
19.30 — «Школа. ПТУ. Завод».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». Фердинанд Великолепный». Мультфильм (ПНР). 5-гIа дакъа.
20.15 — «Перестройка наькъаш тIа».
21.00 — «Ха».
21.40 — Эстрадни концерт.
22.40 — Спортивни программа.
23.10 — «Кердадараш».

17 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут». Iуйрийнара информационно-музыкальни программа.
8.30 — ДIалокх Московски инструментальни капеллас.
8.50 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. В. И. Ленин. Вахара оагIонаш. Телевизионни фильм. «Из искры...» 1900 — 1907 гг. 3-гIа фильм — «Самодержавена духьала».
10.00 — «БАМ» дIахойоаш я.
10.35, 16.00, 17.30 — «Кердадараш».
16.15 — Д. Лондона турпалаш экрана тIа. «Смок и Малыш» 3-гIа сери.
17.35 — «Ерригсоюзни хьалхара цIей».
18.10 — «Уж хиннаб хьалха» яхача циклера. Военачальника Е. А. Беренса хетадаьча документальни фильма премьера.
18.30 — «Майра а Назар» Мультфильм (Армени).
18.45, 23.35 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Новатораши консерваторащи».
19.30 — Экрана тIа духхьашха. Художественни фильм «Тешаш боацаш».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Зелена Гура-87» Советски ашарий фестиваль (ПНР).
23.50 — «Киноафиша».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Художникех дола дувцараш». Латвийски ССР халкъа художник Джемма Скулме.
8.50 — Я. Леонов. «Нашествие».
8.30 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.00 — «Мишта салоI вай?».
10.30 — «Кхераме шераш». Телевизионни художественни фильм.
11.55 — «Малх — массаза хьалха». Документальни фильма премьера.
12.15 — «Все дело в брате». Художественни фильм.
13.30 — Шун хаттараштa жоп луш ва хьекархо - Игорь Павлович Волков.
14.00 — «Кердадараш».
14.05 — Дерригдунен студентий ахханара ловзараш. Югославера передача.
17.35 — «Кердадараш». (нохчий меттала).
17.40 — Фильм-реклама.
17.45 — «Орга» яхача альманаха обзор (нохчий меттала).
18.00 — Берашта. «Седкъа» Кинoальманах.
18.35 — А. С. Пушкин вай мохки (нохчий меттала).
19.05 — Киножурнал.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — Лорабе хьувкъам цIерагIа. Документальни фильм.
19.40 — Хьувкъама — маьнха мо.
20.10 — «Бийса даькъала хийла шун. бераш!».
20.20 — ДоттагIий экран. Халхайоалаш я «Харс» яха ансамбль. Дагестански телевидене программа.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Салют, Мария!» Художественни фильм. 1-ен 2-гIеи сереш.
23.55 — «Кердадараш».

ДЕША ДIАИЙБУ

АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦIЕРАГIЧА КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ЛЕЛАЕЧА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТА 1987—1988 ДЕШАРА ШЕРА ДИЙНАХЬАРА, САЙРИЙНАРА, ЗАОЧНИ ФАКУЛЬТЕТАШКА СТУДЕНТАШ ДIАЭЦАЛГА ДIАХОХЬУ.

Дийнахьарча факультеташка заявленеш дIаэц 5 августе кхаччалца. ДIаоттара экзаменаш — 6 августе денз 20 августе кхаччалца.

Сайрийнарчен заочнии факультеташка заявленеш дIаэц 31 августе кхаччалца. ДIаоттара экзаменаш — 11 августе денз 31 августе кхаччалца (хьалхара поток), 1 сентябре денз 10 сентябре кхаччалца (шоллагIа поток).

Дешара ерригача формаех дIаоттара экзаменаш луча кхы тIа йола условеш.

1. Юкъера школа йистейоаккхаш дошо (дото) медаль яьккхараш, юкъера специальни дешара заведени а юкъера профессионально-технически училища а чакхйоаккхаш тIехдика диплом даьккхараш тIехдефицитни йолча специальностех:

0205 — Мехкдаьттен гази йоалла моттигаш караерзаяра технологии комплексни технологии (НР — дийнахьара форма, ЗНБ — заочни форма);

0508 — Мехкдаьттан газен промыслай машинаши оборудовании (НП — дийнахьара форма. ВНП — сайрийнара форма, ЗНП — заочни форма);

1202 — Промышленнии гражданскии гIирсаш хьалдар (ПГС—дийнахьара форма, ВПС—сайрийнара форма, ЗПС — заочни форма);

1207 — ГIишлон изделеши конструкцеши хьаяр (ПСК — дийнахьара форма, ВПСК — сайрийнара форма):

деша отташ хилча экзаменех мукъа а баьхе приемни комиссе хьалхе а къамаьл дича цар гойтача хьокхамех дIаэц.

2. ТIехдефицитни специальностех деша отташ бола берригa абитуриенташ цар юкъера дешар дешарах долча документа тIара оценкашка хьежа доацаш, ши экзамен 8-нел кIезигагIа йоацаш баллаш йоахаш толаме дIалой, кхоалагIа экзамен дIаяла ца езаш мукъабовлийт.

Иштта деша оттара порядок укх специальностех деша оттача маIача наха:

0634 — Лоаман балхашта электрификации автоматизации яр (ВАНП — сайрийнара форма, ЗАНП — заочни форма);

0639 — Химико-технологически процессашта автоматизации комплексни механизации яр (ВАНЗ — сайрийнара форма);

0801 — Мехкдаьттен гази чакхъяккхара химически технологи (НТ — дийнахьара форма, ВНТ — сайрийнара форма);

0807 — Керттерча органически а мехкдаьтта химически а синтеза технологи (НТС — дийнахьара форма, ВНТС — сайрийнара форма).

3. Вокх юхейисача специальностех института експеримент чакхйоакх. Юкъера дешарах долча документа тIа «удовлетворительно» яха оценка а йоацаш цу специальностех деша оттачар 9-нел кIезигагIа йоацаш баллаш йоахаш толаме ши экзамен дIалой, кхоалагIа экзамен дIаяла ца езаш мукъабовлийт.

Института адрес: 364902, г. Грозный, ГСП-2, Революце проспект 21, Грозненски мехкдаьтта институт, приемни комисси. Тел. 2-16-15.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Х. Нурадилова цIерагIча Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен драматически театра гIалгIай труппе гIалгIай мотт ховш бола кагий нахи мехкарийи дIаэц, тIехьагIо мехка театральни вузашка деша бохийтаргболаш.

Театра адрес: г. Грозный, Театральни майда, 1/75.

Шоаш ца кхетар хатта укх телефонех: 2-36-13, 2-55-73.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Грозненски электрически сетей предприяте паччахьалкхени частнии секторий берригача абоненташта даталохийт 1987 шера 25-гIа июле кхаччалца йолча хана, шоашта дIахийцача электроэнергех доагIари хьалха хьадаланза дисари хьадала дезалга.

Нагахьа санна оттаьйча хана доагIар хьа ца лой кхы хоам а ца беш электроэнерги дIа ца хецаш соцаергья.

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОЙ!

№ 79 йолча «Юбилейный» яхача тика (Тухачевски ул., 1) кожгалантерейни товарий секце болхлоша дешархошта лаьрхIа мода лостамах тайп-тайпарча моттигашка хьаяь ранецаш, портфелаш йохкаргья.

Тхо хьеж хьога тхоай тика тIа!

«Промтовары» объединени.

РАДИО

16 ИЮЛЬ

7.20 — «Комбайнераш — яхье баьннаб?» Репортаж (гIалгIай меттала).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Музыка.
8.40 — 9.00 — «Ца малар — вахара хьисап».
11.15 — «Патриот» (гIалгIай меттала).
11.30 — «Микрофонаца Грозне гIолла».
11.50 — 12.00 — Музыка.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Нохч - ГIалгIай поэзи музыке» яхача циклера передача.
18.00 — Хоамаш.
18.30 — Объявлени.
18.40 — «Вахари дии» яха радиожурнал. (нохчий меттала).

17 ИЮЛЬ

7.20 — Юртара Iуйреш.
7.355 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Июньски (1987 ш.) КПСС ЦК Пленума решенеш — вахаре! «Iилма — производствана».
8.45 — 9.00 — Литературни Нохч - ГIалгIайче (нохчий меттала).
11.15 — 12.00 — «Бес-бесара кхоллам». Художественни самодеятельства выступлени.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «ДоттагIий озаш».
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Хоамаш.
18.30 — Объявлени.
18.40 — 19.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог» (гIалгIай меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 25—30. Грозне 28—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 13—18, дийнахьа 27—32 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске. ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийнв вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05279. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2615.